

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

НА

XXII-ТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

II РЕДОВНА СЕСИЯ

Брой 90

София, четвъртък, 23 май

1929 г.

100. заседание

Срѣда, 22 май 1929 година.

(Открито отъ подпредседателя В. Димчевъ въ 16 ч. 10 м.)

Председателстващъ В. Димчевъ: (Звъни) Обявявамъ заседанието за открито.

(Отъ заседанието отсъствуватъ следнитѣ народни представители: Мито Аврамчовъ, Еминъ Тахировъ Агушевъ, Любомиръ Айвазовъ, Хафузъ Садъкъ Алиевъ, Драгомиръ Апостоловъ, Христо Баралиевъ, Рангелъ Барбанаковъ, Иванъ Бомбовъ, д-ръ Владимиръ Бурилковъ, Никола Бурмовъ, Тодоръ Г. Влайковъ, Вълчо Даскаловъ Вълчовъ, Петъръ Гаговъ, Хюсеинъ х. Галибовъ, Стойчо Георгиевъ, Илия Георговъ, Георги Губидълниковъ, Георги Данковъ, Владимиръ Димитровъ, Стефанъ Димитровъ, Момчо Дочевъ, Димитъръ Дрънски, д-ръ Цвѣтанъ Дяковъ, д-ръ Димо Желѣзовъ, Савчо Ивановъ, Василь Игнатовъ, Христо Илиевъ, Христо Калайджиевъ, Левъ Кацковъ, Иванъ Кирпиковъ, Колю Кожаклиевъ, Величко Кознички, Иванъ Колевъ, Гето Кръстевъ, Несторъ Личевъ, Димитъръ Ловчиновъ, Иванъ Лѣкарски, Александъръ Малиновъ, Христо Мариновъ, д-ръ Кънчо Милановъ, Милю Милевъ, Константинъ Муравиевъ, Радко Начевъ, Досю Негенцовъ, Кирилъ Ноевъ, Малинъ Паневъ, Кръстю Пастуховъ, Аврамъ Стояновъ Петровъ, Алекси Поповъ, Цвѣтанъ Пупешковъ, Георги Пъчевъ, Александъръ Радоловъ, Христо Рашковъ, Николай Савовъ, Георги Симеоновъ, Кирилъ Славовъ, Петъръ Стояновъ, Цено Табаковъ, д-ръ Владимиръ Такевъ, Андей Тодоровъ, Петъръ Тодоровъ, Недѣлко Топаловъ, Никола Търкалановъ, Методи Храновъ, Тома Янчевъ Христовъ, Александъръ Цаневъ, Цвѣтко Цвѣтковъ, Стойне Чакръкийски, Маринъ Шиваровъ, Теню Янговъ и Иванъ п. Янчевъ)

Съобщавамъ на Събранието, че бюрото е разрешило отпущъ на следнитѣ г. г. народни представители:

На г. Първанъ Първановъ — 1 день;
На г. Димитъръ Мангърговъ — 3 дни;
На г. Кузманъ Куневъ — 2 дни;
На г. Димитъръ Зографски — 1 день;
На г. Александъръ Хитриловъ — 3 дни;
На г. Тодоръ Влайковъ — 2 дни;
На г. Минчо Мотевъ — 2 дни;
На г. Ангелъ Томчевъ — 2 дни;
На г. Александъръ Радоловъ — 1 день и
На г. Димитъръ Гичевъ — 1 день.

Следва да се разреши отпущъ на следнитѣ народни представители:

На г. Никола Стамболиевъ — 1 день;
На г. Савчо Ивановъ — 2 дни;
На г. д-ръ Никола Чирпанлиевъ — 3 дни;
На г. Иванъ Колевъ — 10 дни;
На г. Иванъ х. Николовъ — 15 дни;
На г. Добри Даневъ Манасиевъ — 4 дни;
На г. Борисъ Бошковъ — 3 дни;
На г. Коста Лулчевъ — 3 дни;
На г. Никола Търкалановъ — 3 дни;
На г. Вълчо Даскаловъ — 3 дни;
На г. Цвѣтко Цвѣтковъ — 3 дни;

На г. Георги Пъчевъ — 2 дни;
На г. Илия Бояджийски — 2 дни;
На г. Кънчо Кънчевъ — 1 день;
На г. Кирко Христовъ — 1 день;
На г. Тома Христовъ — 1 день;
На г. д-ръ Борисъ Николовъ — 2 дни;
На г. Христо Стояновъ — 2 дни;
На г. Теню Янговъ — 3 дни;
На г. Радко Начевъ — 10 дни;
На г. Маринъ Шиваровъ — 5 дни;
На г. Добри Митевъ — 2 дни;
На г. Вичо Петевъ — 6 дни и
На г. Димитъръ Икономовъ — 2 дни.

Които сж съгласни да се разрешатъ исканитѣ отпуски, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Съобщавамъ на Събранието, че отъ ефорията „Бр. Ев. и Хр. Георгиеви“ е постъпило съобщение, въз основа на чл. 13 алинея шеста отъ завещанието на покойния родолюбецъ Евлогъ Георгиевъ, че мандатътъ на избранитѣ за членове на ефорията народни представители г. Стефанъ Тасевъ и г. проф. Димитъръ Мишайковъ, които сж били избрани отъ XXI-то обикновено Народно събрание въ заседанието му на 16 юлий 1924 г., е изтекълъ, и поради това моли се Народното събрание на тѣхно мѣсто да избере други.

Въпросътъ за избиране на замѣстници на тия лица, членове на ефорията, мандатътъ на които е изтекълъ, ще се постави на дневенъ редъ.

Постъпило е отъ дружеството на запаснитѣ офицери въ Берлинъ следното писмо до председателството на Народното събрание: (Чете)

„Господинъ председателю! Дружеството на запаснитѣ офицери въ Берлинъ се счита щастливо да поднесе на избранитѣ на българския народъ своитѣ най-искрени поздравления по случай 1000-годишнината отъ златния въѣкъ на царъ Симеонъ Велики и 50-годишното съществуване на третото българско царство.

„Далечъ отъ родината, ние най-живо сподѣляме радоститѣ и скърбитѣ на българския народъ и не можемъ да останемъ безучастни въ това велико тържество, което иде да напомни на свѣта за потѣпканитѣ права на българското племе и правото му на свободно съществуване. Чувствувайки и мислейки еднакво съ нашитѣ родни братя въ отечеството, ние молимъ Всевишния да закриля България“. (Рѣкопѣлѣскания)

Съобщавамъ на Събранието, че е постъпилъ отъ Министерството на вътрешнитѣ работи и народното здраве законопроектъ за разрешаване на Ямболската градска община да сключи заемъ. (Вж. прил. Т. I, № 121)

Тоя законопроектъ ще се раздаде на г. г. народнитѣ представители и ще се постави на дневенъ редъ.

Пристъпваме къмъ първата точка отъ дневния редъ — първо четене законопроекта за уредбата и управлението

на българските държавни железници и пристанищата — продължение разискванията.

Има думата г. министърът на железниците.

Министър Р. Маджаров: Г. г. народни представители! По внесения от мен законпроект за уредбата и управлението на българските държавни железници и пристанища станаха дълги дебати, въ които се засегнаха въпроси, според разбиранията на народните представители, относно съдържанието на самия законпроект, както и някои странични въпроси, които, според моето разбиране, не тръбваше да бъдат повдигнати въ дебатите по този законпроект. И затуй аз съм принуден да изчерпам с няколко думи отговора си по тия странични въпроси, които г. г. народните представители възбудиха, въ връзка съ управлението на българските държавни железници, но които нито въ текста на законпроекта, нито въ бъдещата управа на железниците имат място. Тия въпроси преди всичко сж свързани съ гласуваните от Народното събрание протоколъ за заема и договоръ за заема. Но по установената конституционна практика, нека ми бъде позволено аз, като български министър, да не се спирам на тях, защото въ парламентарните страни по известни въпроси, които сж пораждали голъми спорове, но които сж били вече решени, обикновено народното представителство повторно не се връща. Въпросите, които съпровождат протокола за стабилизационния заем, въпросите сжщо така, свързани съ анкетата, която беше направена вследствие решението на Обществото на народите и на финансовия комитетъ, за да се констатира нуждите за българските държавни железници и по този начинъ да бъде вписан въ заема и съответният кредитъ, като се увеличи неговият размеръ, всичките тия въпроси, г. г. народни представители, сж били обсъждани вече от Народното събрание, тж сж вече гласувани и сж предметъ на парламентарната история на България. По този въпрос аз мога да кажа само едно: че всичко, което е установено въ протоколите, ние сме задължени да го изпълним. Сжщо така всичко, което се съдържа въ протоколите по сключените наши държавни заеми, досежно контрола по изразходване на сумите, ние сме длъжни да го изпълним. И когато става дума за едно отделно ведомство, каквото сж българските държавни железници, задълженията, които сме поели предъ Обществото на народите, респ. предъ банките, съ които сме сключили заема, ние сме длъжни сжщо да изпълним. Докъде се простират тия задължения — ето въпросът, който смушаваше някои г. г. народни представители, и особено народния представител г. Нейковъ.

Аз съм длъженъ да заявя тукъ, че този контрол въ управлението на железниците ще трае дотогава, докато се изчерпи 668 милионният кредитъ, определенъ за железниците, и който предстои да се разходва. Иначе българските железници сж свободни въ своята управа. Върно е, че тж по отношение на своята вътрешна уредба сж поели предъ финансовия комитетъ и предъ Обществото на народите и друго едно задължение — да се приспособятъ към модерното управление на железнопътните ведомства въ европейските държави. По-нататък, когато ще говоря по съдържанието на законпроекта, аз ще изтъкна, че такава една рекомандация, ако е била дадена на България, е от полза за нашето най-голямо народно стопанство, каквото представляватъ българските държавни железници.

Има и други въпроси, г. г. народни представители, които се засегнаха, но тж ще бъдат обсъждани на свой редъ. Аз няма сега да отговарям на всички въпроси, които ми бяха зададени. Утре или други денъ ще ви бъде раздаденъ законпроектът за разрешаване на Дирекцията на железниците, респ. на министъра на железниците, да сключи по доброволно съгласие сделка за доставка на железнопътни материали, релси и други. На всички въпроси, които народното представителство е зададо, то ще получи отговора на правителството. Предстои ни също да разгледаме и бюджетпроекта на железниците за 1929/1930 г., при който можете нашироко да откриете дебати и пакъ, както по веществената частъ, така и за персонала по българските държавни железници, ще ви се дадатъ нужните обяснения и ще бъдемъ изясно. Надявамъ се, че когато бъдат изчерпани всички въпроси, ще видите, че българските държавни железници съ законпроекта, който се вънася на разглеждане и одобрение, не поематъ никакви задължения; тж сж свършено свободни

да се устройватъ и развиватъ въ суверенната българска държава. Тая декларация аз мога да направя по предварителните, страничните въпроси, които се засегнаха въ дебатите по законпроекта.

Сега минавамъ къмъ обсъждане на мненията, които се сложиха отъ народното представителство, върху сжщността на самия законпроект. Г. г. народни представители! Аз заръчахъ на научния комитетъ при Дирекцията на железниците и приготви всички материали за това, което става следъ войните въ всички европейски държави. Въ брошурката, която е напечатана отъ Дирекцията на железниците, е дадено само типичното отъ законодателството на европейските държави въ това отношение. Ако проследите това, вие ще дойдете до мисълта, че европейските железнопътни администрации сж отишли много понапредъ въ своето обособяване — или, както ние го наричаме, автономизиране — по отношение на своята стопанска вътрешна политика, по отношение на своята вътрешна административна управа и на своите бюджетни упражнения, отколкото онова, което ние доста предпазливо даваме съ нашия законпроектъ, приспособявайки го къмъ нашата жива българска действителност.

Следъ войните, вследствие на голъмата стопанска пертурбация, която настъпи въ цѣлия континентъ, вследствие на обедняването на Европа, въ всички европейски държави частните стопанства, индустрията и пр. се рационализираха и поставиха своята дейностъ на чисто научна почва. Тж прибѣгнаха до чистата наука, която дойде въ услуга на частните индустриални предприятия. И ние видяхме, като резултатъ на това, въ много европейски държави индустрията да се събужда, вследствие не само на търговско-индустриалния и счетоводния методъ, който съществуваше и преди войните, но вследствие на научния методъ на работа, чрезъ който се постигна рационализиране на частното стопанство. Това стана, мога да кажа, въ всички държави и по отношение на онова, което е най-големиятъ помощникъ и основа за развитието на народното стопанство — съобщителните срдства, които отъ XIX векъ насамъ, па и за дълги години, десетлѣтия и столѣтия, ще си останатъ такива, а именно железнопътните съобщения. Повтарямъ, почти всички голъми и малки европейски държави възприеха системата на търговско-индустриалното начало въ стопанската и административна управа на железниците. Но въ Европа се забелязва още единъ фактъ, за който се спомена тукъ, а именно, че даже частните железнопътни съобщения, които конкурираха на държавните железници въ страни, които имаха смѣсена система на държавни и частни железници, бяха абсорбирани отъ държавните и се обвърнаха почти навсѣкѣде, гдето финансовите срдства на държавата позволиха, въ държавни железници. Държавните железници въ цѣлия континентъ се засилиха за смѣтка на частните, освенъ въ Англия и частъ отъ Франция, гдето стойността на частните железници е толкова голъма, че държавата не е могла да намѣри необходимите срдства, за да ги обвърне въ държавни. Но и тамъ въпросътъ за отчуждаването на частните железници е сложенъ на разглеждане, както на времето, въ 1897 г. беше сложенъ и въ Швейцария, дто железниците бяха откупени за единъ милиардъ франка и днесъ сж обектъ на държавно стопанство.

Значи, въ Европа се забелязва етапизиране на железнопътните съобщения. Това се провежда и въ чл. I на нашия законпроектъ. Това го споменавамъ, за да възраза на някои отъ г. г. народните представители — специално на г. Мушановъ — които считаха, че въ законпроекта не е ясно изразенъ държавниятъ принципъ и се боеха дали няма единъ денъ железниците за се обвърнатъ въ частни. Г. г. народни представители! Можемъ да засилимъ термина, но той е взетъ отъ цѣлото наше законодателство, па, ако щете, и отъ законодателството въ Европа. Когато се казва, че държавните железници се администратиратъ отъ министъра на железниците, ясно е, че тяхниятъ държавенъ характеръ се подчертава. Та няма вие можете да мислите, че ще се намѣри у насъ българско правителство, което, скрито или по какъвто и да е начинъ, чрезъ провеждане на специална политика би докарало българските държавни железници дотамъ, че да станатъ частно предприятие? Въ 50-годишната история на България нейната държавна политика по отношение на железниците е била тъкмо обратната: като почнете отъ частните железници, каквато беше първата, линията Русе—Варна, и стигнете до откупуването на източните железници, до откупуването на всѣки клонъ или клонче, които правятъ общините,

каквито имаме въ Станимашко — да ги направим едно централизирано държавно стопанско, предприятие.

На менъ сега предстои предъ народните представители да обсъдят и другъ единъ въпросъ: какви типове на желѣзници съществуватъ въ Европа. Защото, г-да, българитъ сѣ навикнали всѣкога да имъ дадете примѣръ за това, което съществува вънъ отъ България, за да иматъ по-голяма вѣра на проекта, който е представенъ, и защото, независимо отъ недовѣрието къмъ домораслото законодателство, има и другъ единъ въпросъ: ние сами вървимъ къмъ този типъ на желѣзници, по който се развиватъ желѣзницитъ въ европейскитъ държави.

Въ европейскитъ държави, казахъ, първиятъ въпросъ е да се естатизиратъ желѣзницитъ; вториятъ — бюджетитъ на желѣзницитъ да се отдѣлятъ отъ общия бюджетъ на държавата, и третиятъ — да се създава самостоятелна управа и парламентътъ да бѣде само косвенъ контролѣоръ на управлението въ стопанството. Тѣзи при основи лѣжатъ почти въ всичкитъ законодателства на Западна Европа. И нека да цитирамъ нѣкои отъ законодателствата на Западна Европа, за да видите, че когато този въпросъ е билъ сложенъ въ Европа, не се е гледало отъ кое политическо течение е правителството, което действува, и всички политически партии, отъ най-крайната дѣсница до социалиститъ, сѣ имали все сѣщото схващане по отношение преустройството на желѣзницитъ.

Достатъчно е да спомена, кога сѣ били прокаравани нѣколко типа на желѣзници, за да се увѣрите въ това, което ви казвамъ. Г. г. народни представители! Кой прокара въ Германия законопроектъ на Грьонертъ, който по-късно падна? Ами че това бѣше управлението, създадено отъ центрума и социалистическата партия, защото реформитъ, доколкото ни е известно, почнаха още въ времето, когато социалдемократитъ управляваха. Кой направи белгийскитъ желѣзници отъ държавно предприятие въ частно индустриално предприятие? Доколкото ми е известно, това стана презъ управлението на Жансонъ и Вандервелдъ, социалистъ. Кога стана това съ австрийскитъ желѣзници? То стана въ времето, когато управляваше Зайпелъ, християнски социалистъ, което не значи социалдемократъ. Значи, когато е назрѣла нуждата отъ вземане известни мѣрки за даване стопански характеръ на желѣзнопътното ведомство, отивало се е къмъ тѣзи мѣрки, безъ огледъ на това, кой е управлявалъ, защото сѣ се преследвали стопански и държавни цели — това, което се стараемъ да направимъ днесъ ние съ настоящия законопроектъ. Както виждате, отъ гледна точка на политическитъ вѣяния и движения, войната направи такива пертурбации, че се подчиниха хората съ своитъ максими не, а забравиха своитъ максими предъ утилитарния принципъ да се помогне на държавата и на стопанството и да се изкара грамадната маса отъ европейското население отъ нищетата, въ която го бѣ хвърлила войната, една отъ целитъ на който принципъ бѣше преобразуването на желѣзницитъ въ стопански предприятия.

Това, посочено предъ васъ, г. г. народни представители, че бѣде достатъчно да ви убедя, че и правителството на г. Ляпчевъ, когато презъ менъ изнася настоящия законопроектъ, гони тъкмо такива народостопански цели, и абсолютно никакви други скрити намѣрения нѣма, когато ще иска отъ васъ да приемете законопроектъ, който ви е предложенъ за обсъждане.

Другъ единъ въпросъ: какъвъ типъ на управа на желѣзници има въ Европа? Г. г. народни представители! Има типове на желѣзници, каквито сѣ германскитъ и белгийскитъ, за които въ чл. чл. 1, 2, 3 и т. н. отъ законитъ, които ги уреждатъ, е казано, че сѣ държавна собственост, но като се отиде по-нататкъ, вижда се, че тѣ се обръщатъ въ частни предприятия съ акции. Когато дойда на въпроса за дълга, който предстои да плащаме ние, когато ще отговоря и на зададения ми въ това отношение въпросъ, азъ ще цитирамъ начина, по който сѣ разпредѣляни германскитъ желѣзници, както и белгийскитъ, но въ този моментъ сега за менъ е важно да констатирамъ, че и единитъ, и другитъ желѣзници се обрънаха въ частни предприятия. За германскитъ желѣзници е казано, че ще бѣдатъ такива, ако се не лъжа, 49 години; сѣщото е и за белгийскитъ желѣзници. Следъ толкова години, когато тѣ ще извършватъ известна служба, тѣ ще бѣдатъ обрънати наново въ държавни предприятия, като бѣдатъ изкупени акциитъ. Защо стана тази работа, и кое накара правителството, безъ огледъ на неговото социално схващане, да я приеме? Защото Германия трѣбва да плаща репарации 860 милиона

марки на година, които паднаха на желѣзницитъ и. Следъ установяването на рентенмаркъ, когато тѣ бѣха заложили цѣлата си недвижима собственост, тѣмъ бѣше необходимо, споредъ плана на Доустъ, да могатъ да плащатъ репарациитъ, и 860 милиона марки бѣха вписани въ бюджета, а тѣ трѣбваше да се покриятъ отъ специалната тарифна политика по отношение на държавнитъ желѣзници, което се изрази въ превръщането имъ въ частно акционерно предприятие за известно число години, докогато ще бѣде погасенъ дългътъ отъ репарациитъ на Германия.

По отношение на Белгия и падането на белгийския франкъ. И въ Белгия разпредѣлиха стойността на желѣзницитъ на 10.800 акции, отъ които 10.000 обикновени и 800 привилегировани, докогато се възстанови белгийскитъ франкъ. И тѣ действително постигнаха целта, която се преследваше. Това е единиятъ типъ на желѣзници. Другъ типъ на желѣзници има въ Франция и Австрия. Тамъ желѣзницитъ запазиха напълно своя държавенъ характеръ. Тамъ нѣма акции, както нѣмаме и ние у насъ. Тамъ само службата бѣше обособена по такъвъ начинъ, че да се създаде отъ желѣзницитъ едно по-мощно стопанско предприятие, което да подпомага народното стопанство въ единъ или другъ смисълъ. Ние се приближаваме къмъ този типъ на желѣзници. Азъ бихъ казалъ, че ние се приближаваме повече къмъ швейцарския типъ, където и едното и другото е направено, където вече и федералното събрание участвува въ известни въпроси по отношение на желѣзницитъ.

Г. г. народни представители! Да имаме нещастieto да бѣдемъ въ положението на германцитъ и белгийцитъ не, но да мислимъ като французитъ и австрийцитъ, които нѣматъ тѣзи нужди, азъ мисля, че е допустимо. И при все това въ законопроектъ ние не отиваме дотамъ. Защото и въ едната, и въ другата държавна народното представителство не гласува бюджета; и въ едната, и въ другата страна то само косвено контролира, както е въ Франция, следъ реализирането на бюджета, дейността на министра, който е поставенъ начело на администрацията на желѣзницитъ и администрира, чрезъ едно управително тѣло, което се казва управителенъ съветъ. Тѣй че и отъ тамъ повече сме отстъпили по отношение автономията на желѣзницитъ. Ние сме дошли до типа, който не е автономия, но който се освобождава отъ централизацията, която съществуваше до днесъ, като бюджетътъ на желѣзницитъ се изважда отъ общия човалъ на българския държавенъ бюджетъ. Ние създаваме днесъ едно положение, въ което българскитъ държавни желѣзници сѣ отдѣлени отъ бюджета, както по отношение на реализирането му, тѣй сѣщо и по отношение въ известна степенъ и на управата. Но, при все туй, ние се намираме въ положение, че всичкитъ контролъ, който народното представителство е имало до днесъ върху управата на желѣзницитъ, върху гласуването на бюджета, върху уреждането на персоналия въпросъ — притѣ основи на бюджетния контролъ на народното представителство — както по-рано въ закона, тѣй сѣщо и въ днешния законопроектъ, се третира по единъ и сѣщъ начинъ.

Г. г. народни представители! Намъ се каза, че за да дойдемъ до това положение, ние сме минали по пътя на пресията, че насъ сѣ ни заставили да направимъ това. Ако бѣше туй вѣрно, че Европа ни е дала едно предписане за по-добро управление на народното ни стопанство, като ни казва: „Организирайте го, за да бѣдете свободни“, азъ лично, г-да, който зная достатъчно да ценя автономията и суверенитета на България, не знамъ дали не бихъ го приелъ. Но точно тѣй не е поставенъ въпросътъ. Въпросътъ за обособяване на желѣзницитъ не е новъ. И когато вчера ни се цитира законътъ отъ 8 януарий 1897 г., който проследствува нѣколко години, споредъ който желѣзницитъ фактически бѣха обособени; когато предъ васъ бившиятъ министъръ на желѣзницитъ г. Кимонъ Георгиевъ ви говори за опититъ, които сѣ се правили въ България въ миналото, както и днесъ се прави такъвъ опитъ, за да бѣдатъ обособени българскитъ държавни желѣзници, азъ мисля, че ние виждате отъ това, че преди да е ставало още въпросъ за заемъ и за принуда, която се подозираше и изтъкваше тукъ отъ нѣкои г. г. народни представители, ние сами по вътрешенъ починъ, вървейки заедно съ Европа, изучавайки вътрешнитъ нужди на желѣзницитъ и търсейки необходимитъ срѣдства, за да можемъ да задоволимъ тѣзи нужди, сме вървели къмъ пътя, действително да създадемъ едно автономно бюджетно и административно управление на българскитъ държавни желѣзници. Азъ още като министъръ въ 1925 г., ви раздадохъ доклада на Главната дирекция за желѣзницитъ, въ който бѣше сло-

женъ въпросътъ, че българскитѣ държавни желѣзници ще трѣбва да направятъ описъ на своя инвентаръ и тѣ трѣбва да отиватъ къмъ едно обособяване, ако действително искатъ да постигнатъ целитѣ, които имъ е възложила българската държава за развитието на нашето народно стопанство. Следъ мене г. Кимонъ Георгиевъ разработи цѣлъ единъ законопроектъ. И въ пътя на разработването му дохожда въпросътъ за заема, който ние короноваме съ разглеждания сега законопроектъ.

Значи, г-да, упрѣкътъ, че ние въ действителностъ сме били принудени да гласуваме единъ текстъ на законъ, който ни се налага отъвън, не отговаря напълно на действителността, и азъ моля той да бѣде отстраненъ отъ дебатитѣ и да не влияе върху съвѣстѣта на народното представителство при произнасянето му, дали е добъръ или не законопроектътъ, който се разисква.

Минавамъ къмъ съдържанието на законопроекта. Какво цели законопроектътъ? Каза ни се, че въ законопроекта нѣма нищо ново. Нека ми бѣде позволено да изтъкна какво има въ него, па вие ще съдите. Въ първия членъ на законопроекта се потвърждава, че българскитѣ държавни желѣзници сѣ държавни, и че се управляватъ отъ министра. Решението на Министерския съветъ, за да бѣде възприетъ този принципъ, отговаря действително и на понататъшнитѣ нужди, че този, който ще отговаря предъ народното представителство и за бюджетъ и за изпълнението на бюджета, както ще видите по-късно, и за управлението, той трѣбва да има и правата по отношение на едно управление. Подчертава се парламентарниятъ принципъ, че министърътъ не ще може въ упрещения день да се извинява, като казва: „Азъ не знаехъ“, защото въ закона е предвидено, че той ще управлява, следователно, той и ще отговаря.

Вториятъ въпросъ, който се третира въ законопроекта, е за техническия съветъ. Г-да! Този съветъ съществуваше; той се повтаря сега, защото ние, изработвайки новия законопроектъ, не можехме да го не повторимъ.

На трето мѣсто иде тѣй наречениятъ върховенъ желѣзнопътенъ и пристанищенъ съветъ. Казва се, че това е едно съвещателно тѣло. Да, съвещателно тѣло е. Г. г. народни представители! Вие се оплаквате отъ бюрократическия характеръ на желѣзницитѣ: този съветъ, като съвещателно тѣло, е повиканъ именно да влѣе нова обществена струя. Когато ние вече въ страната имаме цѣла редица икономически организации, когато нашиятъ икономически животъ се слага вече на по-живи начала, когато ние вървимъ напредъ въ стопанското си развитие, този съветъ ще може да изразява своето мнение задължително два пѣти въ годината и, ако стане нужда, и повече пѣти и по такъвъ начинъ, изразявайки своето мнение чрезъ дебати, които ще бѣдатъ публични, ще може да се премахва бюрократическия характеръ било на чиновничество, било на министъръ, който не би се подчинилъ по този начинъ.

Ако само това бѣде по отношение управлението на желѣзницитѣ, нима то не е нововъведение? Вѣрно е, че този съветъ нѣма характера на управителенъ съветъ — азъ за управителния съветъ ще кажа нѣколко думи, когато дойда да говоря за управлението по-нататъкъ — но въ всѣки случай той е едно нововъведение, което, надѣвамъ се, ако бѣдемъ разумни, щото управителнитѣ тѣла, които сѣ повикани да даватъ свои делегати за тоя съветъ, и министърътъ, който е повиканъ, за да го попълва, да изпращатъ въ този съветъ действително компетентни хора, които ще отиватъ тамъ не за тантиеми, защото тантиеми не се предвиждатъ, но за да даватъ своето ценно мнение; надѣвамъ се, казвамъ, че въ такъвъ случай този съветъ ще внесе нѣщо ново въ стопанската дейностъ на българскитѣ държавни желѣзници.

Освенъ това, този съветъ ще дава мнение по тарифитѣ. Направи се критика, че по отношение тарифитѣ има опасностъ тѣ да бѣдатъ натрупани по такъвъ начинъ, че да спънатъ и да съсипятъ, както казаха нѣкои, народното стопанство. Е добре, българскитѣ държавни желѣзници опредѣлятъ по сѣция начинъ, чрезъ чиновници, своята тарифа отъ тогава, отъ когато още първитѣ десетъ километра отъ нашитѣ желѣзници сѣ били открити. И до днешенъ день, въ продължение на едно 40-лѣтие, нашитѣ желѣзници сѣ се развивали безъ да сме чули нѣкое народно стопанство да е било унищожено, да е било намалено, или да му е била направена прѣчка чрезъ тарифитѣ, изработвани отъ чиновници. И когато ще дойде да бѣде разгледанъ бюджетопроектътъ на желѣзницитѣ, съ статистика, която ще бѣда принуденъ предъ васъ да прочета,

ще ви покажа, че и днесъ въ интереса на народното стопанство българската тарифа стои по-ниско, отколкото мирновременната въ много отношения, и далечъ по-ниско отъ тарифитѣ на много и много европейски държави, които прибѣгнаха до увеличението имъ, за да си създадатъ нови бюджетни ресурси.

При това положение, при внимателното провеждане на тарифната политика въ България отъ нашето чиновничество, азъ мисля, че когато ще дойдатъ и производителнитѣ класи — които, по смисъла на закона, ставатъ главниятъ клиентъ на нашитѣ желѣзници, и, по духа на закона, желѣзницитѣ сѣ длъжни да имъ служатъ — да даватъ и тѣ своето ценно мнение периодически, веднѣжъ или дваждъ въ годината, ние ще имаме действително едно усъвършенствуване и по отношение на тази нова област, която става вече единъ видъ обществено достойние, която излиза отъ канцеларията на техническия съветъ или отъ търговското отдѣление и отъ канцеларията на министра, за да стане единъ въпросъ, който обществото ще познава въ всичкитѣ му по-големи и по-малки линии. Прибавете къмъ това, че туй съвещателно тѣло ще дава мнение и за разписанието на влаковетѣ, където често ставатъ прѣшки поради това, че централното управление недостатъчно познава мѣстнитѣ нужди, и по отношение постройката на нови желѣзници. При даването на неговитѣ мнения партизанскитѣ елементи нѣма да има никакво влияние. Виждате, че действително се прави едно нововъведение, което ще бѣде отъ полза за доброта управа на българскитѣ държавни желѣзници, респективно за развитието на нашето народно стопанство. Г-да! Не само по тия въпроси ще се произнася това съвещателно тѣло. Въ края на постановлението на респективния членъ е казано, че всички въпроси, за които министърътъ благоразсѣди — а министърътъ ще се влияе и отъ общественото мнение, и отъ желанието на народното представителство — могатъ да бѣдатъ турени въ дневния редъ на съвета, за да даде той мнението си по тѣхъ. Г. г. народни представители! Отъ дотукъ изтъкнатото вие сами направете заключение дали този съветъ е излишенъ или не. Безспорно, отъ министра ще зависи да го одухотвори, да му даде действително съдържание, да създаде отъ този органъ единъ отъ добритѣ лостове за повдигане на желѣзнопътното дѣло въ България.

Това не е управителенъ съветъ, както управителниятъ съветъ на мината „Перникъ“; това е само единъ съвещателенъ органъ. Ако има нѣщо, което не се възприе отъ доклада на г. Ренулъ, това е искането, българскитѣ държавни желѣзници да се управляватъ отъ единъ управителенъ съветъ. Предъ видъ на това, че българинътъ не може да търпи другъ да взема много, ние въ законопроекта не предвиждаме да се даватъ тантиеми. Усилията на правителството бѣха насочени да се премахне този управителенъ съветъ, за който се говори въ доклада на г. Ренулъ. Ако се дадатъ тантиеми, ще има пакъ викъ, ако пѣкъ не се дадатъ, тогава лицата, които ще бѣдатъ въ този съветъ, колкото и да сѣ компетентни, нѣма да бѣдатъ заинтересовани и въ такъвъ случай ще има едно тѣло, което фактически нѣма да управлява, отговорностъ нѣма да има и ще имаме еднолично управление на българскитѣ държавни желѣзници, което нѣма да бѣде подъ контролата на Парламента. Нравитѣ у насъ сѣ такива, че когото и да изберешъ и да поставишъ въ този управителенъ съветъ, все нѣма да удовлетворишъ всички. Затова се възприе този съвещателенъ органъ, който, ако единъ день нашитѣ замѣстници намѣрятъ, че е добъръ, ще го усъвършенствуватъ. Въ всѣки случай, ние не възприехме да има управителенъ съветъ и нашитѣ желѣзници останаха да се управляватъ отъ министра, подпомаганъ отъ постоянния съветъ и отъ върховния желѣзнопътенъ съветъ, и отъ Главната дирекция. Г. г. народни представители! Дали ще възприемемъ желѣзницитѣ да се управляватъ отъ единъ главенъ директоръ, както въ Франция или отъ колегия, както въ Австрия, това е второстепененъ въпросъ.

Каза се, че законопроектътъ съдържа нѣкои неясности и тъмноти по отношение правата и задълженията на Главната дирекция. По това говориха г. Стайновъ и г. Кимонъ Георгиевъ; нека тѣ дойдатъ въ комисията и тамъ да дадатъ по-ясни формули, никой нѣма да се противопостави.

Г. г. народни представители! По отношение персонала по българскитѣ държавни желѣзници се направи само една критика, че щѣлъ да пѣтува безплатно. Това е едно междуправно задължение. Това е едно право, признато на желѣзничаря навсѣкѣде, където има желѣзници. Това право

у насъ отъ 1924 г. насамъ се ограничава. Нима нашиятъ желѣзнопътенъ персоналъ не трѣбва да има това право, този персоналъ, който имамъ амбицията презъ тазгодишната сурова зима да поддържа едно редовно движение, да нѣматъ влаковетѣ никакви закъснѣния, каквито закъснѣния имаше и въ Гърция, и въ Сърбия, и въ Ромѣния, и въ Турция?

Н. Кемилевъ (д. ср): И въ Франция.

Министъръ Р. Маджаровъ: Нима този персоналъ не заслужава едно внимание отъ страна на тия, които управляватъ българскитѣ държавни желѣзници?

Азъ бѣхъ критикуванъ, още преди да се знае законътъ, че искамъ да дамъ на желѣзнопътния персоналъ банкови заплати. Г-да! Вие ще прочитате бюджета на желѣзниците и ще видите, че банкови заплати нѣма. Споредъ законопроекта, Народното събрание е, което ще установява щата и заплатитѣ на чиновницитѣ по желѣзницитѣ.

Въ доклада на г. Ренулъ е констатирано, че на известни категории отъ висшия персоналъ заплатитѣ сѫ много малки и когато дойде да разглеждаме бюджета, азъ ще изтъкна това, което е заплашително за доброто функциониране на българскитѣ държавни желѣзници.

Въ законопроекта се предвижда самопомощта, самозастраховката на персонала, като нѣщо задължително за осигуряване положението на желѣзничаря. Всички индустриални предприятия въ напредналитѣ държави прибягватъ къмъ тѣзи застраховки, за да накаратъ персональтъ спокойно и вѣщо да работи като знае, че утре нѣма да остане на улицата. Началото на тия застраховки е турено у насъ отъ 1923 г., сега съ законопроекта се узаконяватъ. Ние мислимъ, че тия застраховки ще дадатъ едни добри резултати, защото когато персональтъ бѣде гарантиранъ, той работи добре и става вѣщо.

Ние предвиждаме въ законопроекта и друго едно постановление, което бихъ желалъ да се приложи и въ други министерства: желѣзничарьтъ да има цензъ, да има професионална подготовка и да се подлага на изпитъ, защото само така желѣзничарьтъ, отъ каквато и категория да е, ще бѣде смѣняванъ не по партизански начинъ. По този начинъ ние ще можемъ да направимъ единъ естественъ подборъ на способното, да върви то напредъ, да му даваме мѣсто, защото само чрезъ добре подготвени чиновници една администрация може да върви добре.

Това има да кажа относно втория факторъ въ управлението на българскитѣ държавни желѣзници — персональтъ — отъ директора до последния хамалинъ.

Народното събрание, г-да, ще се произнася, както казахъ, по щата и заплатитѣ. Съ добритѣ заплати, съ професионалната подготовка и изпита, който ние въвеждаме съ този законопроектъ, ще може да се внесе едно подобрене, несъществуваше досега въ персонала и ще могатъ да се дадатъ едни положителни резултати.

Г-да! Минавамъ на друга една глава отъ законопроекта — главата за бюджета, която породила най-много спорове тукъ и която най-много смущаваше г. г. народнитѣ представители. Дали съ членовѣта на тая глава се нарушава конституцията? Отъ нѣкои господа отъ опозицията се каза, че ние нарушаваме конституцията. Това е абсолютно погрѣшно. Нека ми бѣде позволено да се спра върху тая глава.

Чл. 121 отъ конституцията казва, че бюджетитѣ на държавата се гласуватъ статия по статия. Е добре, ние гласуваме ли бюджетитѣ статия по статия? Не. Ние ги гласуваме параграфъ по параграфъ. Въ продължение на 45 години обикновениятъ законодателъ е опредѣлялъ начинитѣ, по които се гласуватъ бюджетитѣ. Шомъ е така, защо той да не може да опредѣли какъ ще се гласува бюджетътъ на българскитѣ държавни желѣзници, за да не се гласува той бюджетъ топчачъ, а да могатъ народнитѣ представители да взематъ думата по всѣки конкретенъ въпросъ? Въмѣсто статия по статия бюджетътъ е гласуванъ параграфъ по параграфъ и съ това конституцията не е била нарушавана, като е билъ приеманъ бюджетътъ параграфъ по параграфъ. Нима ще се приема или отхвърля бюджетътъ на държавнитѣ желѣзници изцѣло? Споредъ мене статия, членъ и глава е едно и сѣщо.

С. Омарчевски (з): Не е била тая практика, г. министре. Защо говорите такива работи? Онова, на което се позовавате, не е вѣрно. Вие самъ въ времето на Радославова се противѣхте, когато искаха да гласуватъ бюджета глава по глава. Защо се позовавате на миналото, когато не е било така?

Министъръ Р. Маджаровъ: Терминътъ „статия“ отговаря на „глава“, не отговаря на параграфъ. И ако четете последующитѣ членове на законопроекта и вникнете въ тѣхъ, ще видите, че бюджетътъ на желѣзницитѣ ще се гласува точно тѣй, както се гласуватъ и другитѣ бюджети. Чл. 23 отъ законопроекта казва, че бюджетътъ на държавнитѣ желѣзници е единъ законодателенъ актъ. А чл. 25 казва, че бюджетопроектътъ се приготвя отъ Главната дирекция и се внася въ Народното събрание по реда за внасяне бюджета на държавата, но въ съкратена форма, безъ да се дава подраздѣление по параграфи, като се показватъ общитѣ суми на кредититѣ по отдѣлитѣ членове на схемата, предвидена въ правилника за счетоводството на българскитѣ държавни желѣзници. Вие ще видите, г-да, другъ денъ, когато се внесе законопроекътъ за бюджета на желѣзницитѣ, че той ще съдържа много повече пера — 20—25 — отколкото, напр., бюджетътъ на Министерството на войната, който имаше 3—4—5 пера.

Н. Стамболиевъ (з. в): Ако бюджетътъ на Министерството на войната минава топчачъ, не значи, че и бюджетътъ на желѣзницитѣ трѣбва да минава така. Не можете да правите аналогия.

Министъръ Р. Маджаровъ: Тогава, какъ можете да твърдите, че нашиятъ законопроектъ е неконституционенъ? Явно е, че друго интересува народното представителство въ връзка съ тоя законопроектъ.

Ами че, г-да, не гласувахте ли вие закона за Българската народна банка? Българската народна банка частно предприятие ли е или държавно? Ами че тя е едно държавно предприятие. Вие видѣхте борбата, която бѣше родена отъ правителството на г. Ляпчева, за да може да се запази държавниятъ характеръ на Народната банка и да не стане тя акционерно предприятие. Вие гласувахте ли бюджета на Народната банка? Бюджетътъ на Народната банка още отъ създаването ѝ отъ Петко Каравеловъ до днесъ не е билъ гласуванъ отъ Народното събрание. Явно е, че хората, които създадоха българската конституция, ясно сѫ разбирали, че не е нарушение на конституцията, когато обикновениятъ законодателъ е опредѣлилъ по особенъ редъ да става гласуването на бюджетитѣ на нѣкои държавни предприятия. Когато вие гласувахте преди четири години законопроекта за автономията на мина „Перникъ“, вие изключихте да се гласува бюджетътъ на мина „Перникъ“ отъ Народното събрание. Тогава нито единъ народенъ представителъ не възбуди въпросъ дали това е конституционно или не. Тогава се възбуди въпросъ само дали реформата ще даде добъръ или лошъ резултатъ. Народното събрание като суверененъ законодателенъ институтъ може известни свои функции да ги възлага на друго управително тѣло. Въпросътъ за начина, по който ще се гласуватъ бюджетитѣ е въпросъ за удобство — да не бѣдатъ претрупани бюджетитѣ отъ правителства, които не искатъ да обърнатъ достатъчно внимание на държавнитѣ и стопански интереси, и които искатъ да работятъ въ мѣгла.

Но, г. г. народни представители, нима белгийската конституция позволява желѣзницитѣ отъ държавно стопанство да се обърнатъ въ частно предприятие? Чл. 121 отъ нашата конституция съответствува на чл. 115 отъ белгийската конституция. И въ белгийската конституция е казано, че бюджетитѣ трѣбва да се гласуватъ отъ народното събрание. Е добре, безъ да се измѣни конституцията, въ Белгия се гласува единъ положителенъ законъ, чрезъ който белгийскитѣ държавни желѣзници за известенъ срокъ ставатъ частно предприятие и бюджетитѣ имъ не подлежатъ вече на гласуване отъ народното събрание, а тѣ ще се гласуватъ отъ акционеритѣ, респективно отъ тѣхното управление. Нима въ Белгия г. Вандервелдъ и г. Жаспаръ нарушаваха конституцията?

Но и въ германската конституция, г-да, има едно постановление, респективно въ чл. чл. 85 и 92, въ което е казано: (Чете) „Независимо отъ това, че бюджетътъ на желѣзницитѣ се вписва въ общия бюджетъ, тѣ ставатъ самостоятелно предприятие, което се управлява стопански“. Германскитѣ държавни желѣзници ставатъ самостоятелно предприятие, което се управлява стопански! Е добре, при съществуването на конституцията, която повелява непременно въ държавния бюджетъ да бѣде вписанъ и бюджетътъ на желѣзницитѣ, днесъ отъ държавния бюджетъ на Германия бюджетитѣ на желѣзницитѣ сѫ изключени, защото тѣ сѫ едно частно предприятие, създадено съ единъ обикновенъ законъ.

Г. г. народни представители! Азъ считамъ, че нѣма абсолютно никакво нарушение на чл. 121 отъ конституцията, като въ законопроекта за уредбата и управлението на българскитѣ държавни желѣзници се казва, че гласуването бюджета на българскитѣ държавни желѣзници ще става глава по глава. И ако въ законопроекта така се казва, то се прави не за да бѣде лишено отъ правото на контролъ българското народно представителство, а за да може да се запази стопанскитѣ характеръ на желѣзницитѣ, подобратъ тѣхна еластичностъ, което нѣщо изисква по-голяма свобода на администрацията, респективно на министра, който внася въ Народното събрание бюджета, да оперира съ кредититѣ по различнитѣ пера и да не става туй, за което сѣщитѣ оратори, които говориха за неконституционността на това постановление, казваха, че се гласуватъ кредити безъ да могатъ тѣ да бѣдатъ използвани, и че сѣществуватъ лоша управа въ това отношение. По много ведомства се гласуватъ кредити, които не принасятъ никаква полза, защото не сѣ били достатъчно проучени.

Друго е значението на постановлението въ законопроекта относно гласуването на бюджета на българскитѣ държавни желѣзници и азъ сега ще се спра върху него. Нововъведението въ законопроекта е, че за въ бѣдеще българскитѣ държавни желѣзници ще поглътятъ всичкитѣ свои приходи и въ това отношение констатацията, която направи г. Кимонъ Георгиевъ, е най-сѣществено отъ казаното до днесъ, което и азъ не мога да не потвърдя. Отъ влизането на закона въ сила и последната стотинка, която се прибира отъ българскитѣ държавни желѣзници, ще отива въ управата на българскитѣ държавни желѣзници. Това е нововъведението. Възражението, че щѣло да има нѣкаква голяма бюджетна автономия е по-слабо, защото народното представителство въ бѣдеще ще се произнася както по бюджетитѣ членъ по членъ, но сѣщо и по баланситѣ и по отчетитѣ много позече, откогато по бюджетитѣ на другитѣ ведомства, изпълнението на бюджетитѣ на които никой отъ васъ не познава. Азъ считамъ тѣзи отъ васъ, г. г. народни представители, които отъ по-дълго време сѣ народни представители, колко пѣти ви се случи на васъ да прещените нѣкое предприятие на нѣкое ведомство на следующата година отъ неговото провеждане, да видите какви резултати е дало. Ние гласуваме тукъ кредититѣ а резултатитѣ оставатъ да се узнаятъ отъ заинтересованитѣ и отъ обществото, но не и отъ българския Парламентъ. Докладитѣ, които се даватъ отъ Върховната смѣтна палата до Парламента, сѣ свършено отъ другъ характеръ.

Е добре, вториятъ въпросъ значи, който се слага на вашето внимание е, че освенъ по бюджетитѣ, вие ще имате правото на контролъ върху постигнатитѣ резултати отъ българскитѣ държавни желѣзници при одобрение на баланситѣ, които управлението на желѣзницитѣ ще изработва, както при отчетитѣ, които ще бѣдатъ внасяни въ Народното събрание, който важенъ контролъ вие ще имате правото да упражнявате въ срочни времена.

Трето едно нововъведение, което правимъ съ тоя законопроектъ, засѣга смѣтководството. Въ българския Парламентъ нѣма две мнения — отъ министра на финанситѣ, който ви направи преди нѣколко дни даже изявление, до последния народенъ представителъ — че ние куцаме по отношение на нашето смѣтководство. Този недѣгъ въ бѣдеще се премахва. По силата на чл. чл. 47, 48, 49 и 50 отъ законопроекта, тѣ си опредѣлятъ едно специално счетоводство, търговско, двойно счетоводство.

К. Лулчевъ (с. д): А засега нѣма счетоводство, на халваджийски тефтеръ правятъ смѣткитѣ си!

Министъръ Р. Маджаровъ: По такъвъ начинъ ние правимъ едно нововъведение, което ще даде безспорно добри резултати. Резултатитѣ, които се получиха въ мина „Перникъ“, азъ мисля, ще бѣдатъ постигнати въ по-голяма степенъ отъ нашитѣ държавни желѣзници.

Въ връзка съ счетоводството, азъ ви обръщамъ вниманието и на чл. 49, споредъ който ние ще установимъ баланса и капитала на българскитѣ държавни желѣзници, но по тоя въпросъ азъ ще се върна малко по-късно, защото съмненията, които се изказаха тукъ, ще трѣбва да бѣдатъ обяснени.

Г. г. народни представители! Когато ние постановяваме, щото всичкитѣ приходи, които българскитѣ държавни желѣзници ще добиватъ, да отиватъ за българскитѣ държавни желѣзници, ние гонимъ една целъ, преди всичко да можемъ да отърсимъ желѣзницитѣ отъ евентуалнитѣ рискове и

да не прибѣгватъ до бюджета на българската държава въ моменти, когато може би и тя ще бѣде стѣснена и ще бѣде въ криза. Затова всичкитѣ излишни приходи или, бихъ казалъ, частъ отъ приходитѣ на българскитѣ държавни желѣзници нѣма да отиватъ тамъ, където се съмнявахъ народнитѣ представители — защото нѣма да се раздаватъ нито тантиеми, нито нѣкакви други възнаграждения — а ще отиватъ въ единъ специаленъ резервенъ фондъ, за да може да се запазятъ българскитѣ държавни желѣзници, и за да не се прибѣгва въ моменти на криза до обща държавенъ бюджетъ, за да го затрудняватъ.

По въпроса за подновяването азъ нѣма напълно да ви занимавамъ. Ще кажа само, че благодарение на нововъведението за бюджетна автономия и създаването на единъ фондъ „подновяване“, ще се получатъ не само спасителни резултати съ доставката на материали, но и ще се избѣгне и едно голямо неудобство, което бѣше едно печално явление въ живота на българскитѣ държавни желѣзници. Какво правѣхме ние до сега? Когато дойде въпросътъ за вжглицата, нуждни за желѣзницитѣ — ние ги личимъ отъ бюджета; дойде за доставка на вагони — не ги изписваме; релси не изписваме, траверси сѣщо така; източаваме желѣзницитѣ и, когато дойде кризата, казваме, както бѣше въ 1924/1925 г.: дайте 720 милиона лева извънреденъ кредитъ за тѣхното подновяване, или, както стана въ 1928 г., поради нуждитѣ на желѣзницитѣ, да се вписва въ заема едно перо отъ 668 милиона лева и да се създава настоящиятъ законопроектъ. За да не ставатъ въ бѣдеще подобни кризи, въ законопроекта се създава фондъ за „подновяване“, който трѣбва да бѣде достатъченъ за подхранва постоянното подновяване на желѣзнопѣтния материалъ и да не дохождаме до подобна нужда — да вземаме извънредни мѣрки, да гласуваме извънредни кредити, които често задлъжняватъ българскитѣ държавни желѣзници, защото помощитѣ на държавнитѣ бюджети сѣ само палиативни мѣрки. Ние имаме фондъ за разширение на гаритѣ, който и сега сѣществуватъ и който е отъ времененъ характеръ — узаконяваме го. Върху него нѣма да се спра, защото добрата администрация подиръ година, две ще иска да го слѣе съ бюджета на желѣзницитѣ.

Ние въвеждаме държавнитѣ застраховки. За прѣвъ пѣтъ по нашето законодателство отъ 1901 г. до днесъ едно отъ най-големитѣ държавни стопанства, вмѣсто да отива за застраховка при частни предприятия, такава се въвежда у насъ и ще може да се създаде първиятъ държавенъ застрахователенъ институтъ.

Г. г. народни представители! Сега на мене предстои да кажа нѣколко думи за финансовото положение на българскитѣ държавни желѣзници. Първиятъ принципъ, който се възприема въ законопроекта, казахъ, е този, че бюджетътъ на желѣзницитѣ е автономенъ въ смисълъ, че приходитѣ отъ желѣзницитѣ отиватъ само за нуждитѣ на желѣзницитѣ. Заедно съ това желѣзницитѣ приематъ и вторъ единъ принципъ — въвежда се самоиздрѣжката на българскитѣ държавни желѣзници. За тази целъ е фондътъ „Резервенъ“, за тази целъ е фондътъ „Подновяване“, за тази целъ е фондътъ „Застраховка“, фондътъ за разширяване на гаритѣ, за тази целъ е и фондътъ, за който по-късно ще спомена нѣколко думи, „За разширение на желѣзнопѣтната мрежа“. Този принципъ за самоиздрѣжка на българскитѣ държавни желѣзници се осветява съ специални постановления въ законопроекта, който принципъ, споредъ моето разбиране, е нѣщо ново, както сѣ нови и цѣлата редица постановления, които изтъкнахъ тукъ предъ васъ. Въ приложението на този принципъ, ние посмаме дълговетѣ, които българскитѣ държавни желѣзници, обособени, иматъ къмъ държавното съкровище.

Г. г. народни представители! Не е добре, когато се говори за желѣзницитѣ, да се говори за мина „Перникъ“ и да се казва, че мина „Перникъ“ е направила туй и онуй. Мина „Перникъ“ може да е направила лошо, може да е направила и добро. Азъ моля да не се смѣсватъ желѣзницитѣ и мината „Перникъ“, защото често пѣти настроенията къмъ едно стопанско предприятие несъзнателно се прехвърлятъ и върху друго стопанско предприятие. Въ дадения случай по отношение на българскитѣ държавни желѣзници ние имаме ясно установено положение, което ще бѣде предметъ на нѣколкото думи, които азъ ще изтъкна предъ васъ.

Какво поемаме? Поемаме това, което държавата е похарчила, за да се построятъ 2.800 км. различна ширина желѣзници. Отъ Дирекцията на държавнитѣ дългове представятъ една смѣтка и ни се казва: вие сте задължени по отношение изплащането на държавнитѣ заеми съ 3 мили-

арда и 990 милиона лева. Това е задължението, което ние поемаме и ще го изплащаме по реда, по който се изплаща държавният дълг. При бюджета за железниците ще имамъ случай да посоча пътя, по който ще стават тия изплащания.

Тоя дългъ, повтарямъ, ще го изплащаме. Азъ бихъ могълъ сега да ви посоча една таблица, но го считамъ за излишно, обаче запазвамъ си правото при второто четене да ви посоча начина, по който ние процедираме. Сега мога да ви увѣря, че българските държавни железници, обособени, ще могат да платятъ този дългъ. Но дължа да кажа нѣколко думи по единъ въпросъ, който се повдигна предъ васъ. Каза се: добре, вие имате дългъ 3.990.000.000 л., но железниците струватъ повече. Да, железниците, г-да, иматъ стойностъ 10.800.000.000 л. по едини приблизителни инвентарни изчисления, които, радвамъ се, при първия балансъ ще бъдатъ по-точно установени. Защо — се задава въпросъ, мисля че и почетниятъ г. Дачаловъ го зададе — ме впишете тѣзи 10.800.000.000 л. въ законопроекта? Г. г. народни представители! Въ законодателството, което прочетохъ, тамъ където железниците сѫ запазили своя държавенъ характеръ, изчисления и вписване капитала на предприятието не сѫ направени. Направени сѫ въ Белгия и Германия, където капиталътъ е изчисленъ при обръщането му въ акционеренъ, а въ всички други държави се казва, че железниците сѫ обособени държавни предприятия и оставатъ на железниците свобода за пътя, по който тѣ да установятъ капитала си. Това не е забравено отъ законопроекта и у насъ, капиталътъ е вписанъ въ него и се съдържа въ чл. 49 отъ представения законопроектъ, въ който се казва: (Чете) „Началниятъ балансъ за българските държавни железници и за пристанищата се съставятъ за 1 априлъ 1929 г. и се одобряватъ отъ министъра на железниците, пощите и телеграфитѣ.“

„По костюми цени се определя стойността на железопътните и пристанищни инсталации, подвиженъ материалъ и инвентарни предмети. А изхабената частъ отъ тѣзи активи се изчислява и показва въ пасива на баланса, като изчислена наличностъ на фондъ „Подновяване“.“

„Стойността на материалитѣ и резервнитѣ части на лице въ магазинитѣ се определя сѫщо по костюми цени, а ако тѣ сѫ по-низки отъ пазарнитѣ — по последнитѣ цени“. Споредъ чл. 49 отъ законопроекта въ края на първата година ще бъде съставенъ балансъ, въ който ще бъде показанъ активътъ и пасивътъ на българските държавни железници и тази цифра отъ около 10 милиарда и 800 милиона лева ще бъде вписана въ него. Така че ние ще имаме вписване. Сега да вземемъ да правимъ изчисления, че държавата предава едно богатство отъ 10 милиарда и 800 милиона лева на самостоятелното държавно предприятие „Български държавни железници“ и да вземемъ това предприятие да го облагаме съ лихви е такава работа — на второ четене ще ви покажа — че още отъ сега ние ще трѣбва да заключимъ вратитѣ на българските държавни железници, защото тѣ не ще могатъ да ги понесатъ. Не може — поне за мене е така — да се допусне върху онова, което се дължи на държавата за едно нейно собствено и управлявано отъ нея предприятие да се иска лихва, и затова се е приелъ принципътъ да се изплаща само това, което се дължи. Ако е тъй, тогава се слага въпросътъ: къде ще отиватъ паритѣ, които ще бъдатъ като излишци, както е казано въ единъ съответенъ членъ на законопроекта. Излишците има да извършатъ и друга една служба — разширяване на българската железнопътна мрежа. По бюджета по тоя въпросъ ще говоря малко повече, но тукъ съмъ длъженъ да изтъкна, че българските държавни железници, когато този законопроектъ стане законъ, ще могатъ да изпълнятъ задачите, които тукъ днесъ изтъкнахъ, като плащане на дълговетѣ, подобрене и усъвършенствуване на железниците, за да могатъ тѣ да задоволяватъ народното стопанство, да му помогнатъ въ неговото развитие и да се откриятъ нови железнопътни линии тамъ, където днесъ нуждитѣ на България изискватъ.

Г. г. народни представители! Чувахме и въ Народното събрание да се поддържа теорията — има я и въ рапорта на г. инженеръ Ренулъ — че българските държавни железници сѫ достатъчни да задоволятъ нуждитѣ на България. Това е една голѣма ересь, която може да дойде отъ вѣнъ и отъ вѣтръ. Достатъчно е да сравнимъ положението на българските държавни железници съ железниците на която и да е европейска държава, освенъ Албания, и вие ще се убедите, че тази теория не издържа абсолютно никаква критика.

Д. Нейковъ (с. д): Значи, само Албания ни надминава!

Н. Кемилевъ (д. ст): Не е така, друго казва човѣкътъ: Албания е страната, която нѣма железници.

Министъръ Р. Маджаровъ: Г. г. народни представители! Франция има 53.561 км. железници; Германия има — 58.062 км.; Швейцария — 3 пъти по-малка отъ България — има 5.316 км.; Унгария — по-малка отъ България съ около 15 хиляди квадратни километра — има 8.730 км. железници; Австрия — по-малка отъ България въ сѣщата пропорция, както Унгария — има 7.045 км.; Белгия, съ 30 хиляди квадратни километра само има 9.667 км.; Европейска Турция има 337 км.; Гърция — малко по-голѣма отъ България — има 2.483 км.; Югославия има 9.828 км.; Ромъния — 11.001 км.; България — 2.774 км. съ тѣснитѣ линии, а въ 1929 г. — 2.900 км., съ 60 см. линии. Ние стоимъ на последното мѣсто по голѣмината на нашата железнопътна мрежа въ сравнение съ територията на страната. Отъ 82 административни околии, 35 нѣматъ железнопътни съобщения. Безспорно е, че за тѣзи околии ще трѣбва да бъдатъ построени железници. Дали това ще бъде въ единъ периодъ отъ 12 години, или въ единъ периодъ отъ 15 години — колкото по-рано, толкова по-добре — ние сме длъжни да имаме една установена железнопътна мрежа. И ние я установихме съ закона отъ 1925 г., който можемъ да коригираме и да допълнимъ. Но въ всѣки случай, въ единъ периодъ отъ 12 години България трѣбва да има една железнопътна мрежа отъ 5.200 км., при което положение тя пакъ ще бъде по-назадъ отъ всички наши сѣседи.

Нека ми бъде позволено да ви приведа още една статистика по отношение постройката на железниците, за да се убедите, доколко моята мисль за нуждата отъ разширение на железнопътната ни мрежа е права.

Въ Турция, която е по-голѣма отъ България, но въ всѣки случай има своитѣ линии, днесъ се намиратъ въ постройка повече линии, отколкото у насъ; тя има въ постройка 3.129 км. Гърция, която има население приблизително колкото нашето, има въ постройка 180 км. железници. Ромъния има 11.000 км. железници, а има въ постройка около 340 км.; Югославия, която има 9.828 км. построени железници, има въ постройка 1.163 км.

Р. Василевъ (д. ст): Разбира се, по-голѣмата частъ отъ построенитѣ сѫ въ Харватско и Словенско.

Министъръ Р. Маджаровъ: И най-интересното е, че голѣмата частъ отъ линии, които се строятъ днесъ въ Югославия, сѫ въ Македония и Източна Сърбия — югоизточната частъ.

Р. Василевъ (д. ст): Тамъ нѣма, а отатѣкъ има.

Министъръ Р. Маджаровъ: Така че и следъ като построимъ една мрежа отъ 5.200 км. железници, ние ще бъдемъ пакъ последнитѣ въ Европа.

Може ли да се твърди, че у насъ не трѣбва да се строятъ железници? Азъ отговарямъ: когато всичките държави строятъ, и България ще трѣбва да върви по сѣщия пътъ. Ние можемъ да пѣемъ пѣсни и да декламираме стихотворения за колата, или да се възхищаваме отъ автомобилитѣ, но по отношение на съобщителнитѣ сѣръства ние ще вървимъ по сѣщия пътъ, по който вървятъ и другитѣ държави — ще строимъ нови железници.

Е добре, реформата съ обособяването бюджета на железниците, съ поемането дълга, който държавата е направила за постройка на железници отъ 3.990.000 л., съ установяването на една тарифа, която нѣма да има за целъ да докарва само печалби за железниците, съ всички тия нововъведения по законопроекта се цели да се направятъ българските държавни железници кредитоспособни и да се получатъ едини излишци, за да може да се довършатъ всички проектирани и недовършени железнопътни линии, за да имаме завършена цѣлата железнопътна мрежа.

Г. г. народни представители! Въ програмата, която се съдържа въ респективнитѣ членове на закона, се намира отговорътъ на възражението, което се правѣше тукъ, че българските държавни железници трѣбва да се управляватъ въ интереса на народното стопанство и да бъдатъ рентабилни. Рентабилността ще я има, защото не ще бъдатъ защитавани частни интереси нито на железничари, нито на министри, нито ще се даватъ дивиденди, нито ще се помага на търговци или на когото и да е. Целта е да се даде възможностъ на българските държавни железници да изпъл-

нятъ тая обществена служба, която имат да изпълняват, и да можем да закръглим нашата желѣзнопътна мрежа, като поне всички околийски и по-важни стопански центрове въ България бждат свързани съ желѣзнопътната мрежа. Тая работа може да стане. Но това не е предмет на този законопроект. Когато дойде бюджетопроектът на българските държавни желѣзници следъ нѣколко дена, отъ Дирекцията на желѣзниците ще ми се дадатъ пълни сведения за начина, по който българските държавни желѣзници ще могат да изпълнятъ тая задача, която имъ се слага. Бждете увѣрени, че това ще може да се изпълни, защото и ресурситъ на желѣзниците, и тѣхната нова администрация, и фондоветъ, които ще съществуватъ при разширението имъ, ще имъ даватъ тая възможност и ще ги направятъ кредитоспособни, за да можемъ действително да изпълнимъ тая наша работа.

Това сѣ нѣколкомото обяснения, които имахъ да дамъ по отношение на по-главнитѣ постановления въ законопроекта, който ви представямъ. Азъ нѣма да се спирамъ тукъ на критиката, която се отпрати по прилагането на закона за бюджета, отчетността и предприятията. Тѣзи въпроси ще дойдатъ утрешния денъ при доставката на релсовия материалъ. Сега ще кажа само, че не зная дали има българинъ, който да не бжде доволенъ отъ този законъ. Азъ не зная дали нѣма да бжде доволенъ отъ този законъ. Азъ не зная една отговорност на една покупателна комисия, предъ която публично да става наддаването, отколкото скрититѣ оферти и ходатайствата, които ставатъ около тѣхъ.

Г. г. народни представители! Когато ще искате да имате едно търговско стопанско предприятие, каквото ставатъ желѣзниците, въ всѣки случай, остарѣлиятъ законъ за бюджета, отчетността и предприятията не може да бжде прилаганъ. Може да измислимъ друга форма — готовъ съмъ да приема въ закона си каквато искате формула — може да вземемъ и една отъ европейскитѣ формули на една отъ първокласнитѣ държави, но нѣщо ново все ще трѣбва да дадемъ, защото досегащото е най-несполучливото. И търговата система, за която навремето се изнесоха голѣми похвали, и тя не винаги гарантира най-правилното изразходване на бюджетнитѣ срѣдства. Това е, което имахъ да кажа по отношение критиката, която се направи тукъ.

Азъ ви казахъ, че настоящиятъ законопроектъ е единъ компромисъ съ българската действителност; той не отиде много далечъ, а застана на единъ срѣденъ пътъ. Съ него ще направимъ опитъ българскитѣ държавни желѣзници да стѣпятъ здраво на краката си финансово и бюджетно, като иматъ повече свобода за постигането на стопанскитѣ цели, за да могатъ да се развиватъ и управляватъ добре, и да се усъвършенствуватъ. Но нека да се задоволимъ съ сегашното. Българскитѣ държавни желѣзници не искатъ да избѣгатъ отъ зоркото око на народния представителъ. Той ще бди и ще имъ гласува бюджета, той ще имъ гласува отчетитѣ. Тѣ сѣ доволни днесъ само отъ това, че паритѣ ставатъ вече тѣхна собственост, за да могатъ да изпълнятъ своята мисия, да помогнатъ на нашето народно стопанство да вирѣе и да се развива то, да създадатъ условията за неговото по-нататъшно развитие, било чрезъ вътрешното си усъвършенствуване, било чрезъ допълнение и разширение на нашата желѣзнопътна мрежа, и, по-нататъкъ, чрезъ преустройството и пълното развитие на нашитѣ пристанища. Надѣвамъ се, че законопроектътъ за уредбата и управлението на българскитѣ държавни желѣзници и пристанища ще може да даде това. Това е новото. Колкото и законопроектътъ въ очитѣ на нѣкои да е несъвършенъ, резултатитѣ отъ него ще бждатъ положителни. Ние внимателно спажяме, като детето, което се учи да ходи, и резултати отъ автономната управа на българскитѣ държавни желѣзници ще има.

Въ всѣки случай, азъ едно искамъ да кажа — че както до днесъ желѣзниците сѣ давали резултатъ, отъ утрешния денъ нататъкъ, следъ приемането на този законопроектъ, ще дадатъ безспорно много повече резултати. Бждете увѣрени, че въ тѣхното устройство не се прави нищо, което може да влоши или да спъне стопанското развитие на България. Защото, казахъ и повтарямъ, българскитѣ държавни желѣзници не служатъ на частни интереси. Тѣ търсятъ клиенти и сами ставатъ посрѣдници и инструментъ за ловдигането на българското народно стопанство. Тѣ иматъ да изпълняватъ и културни задачи, но за да могатъ да ги изпълняватъ, трѣбва да иматъ всички права, трѣбва да бждатъ автономни. Всички закони, г-да, които засѣгатъ известна материя по желѣзнопътното ведомство, трѣбва да бждатъ събрани на едно, да се унифициратъ съ този законопроектъ, за да се знае кой пие и кой плаща. По този

начинъ, като се събератъ законитѣ на едно мѣсто, желѣзнопътното стопанство ще има по-голѣма кредитоспособностъ.

Г. г. народни представители! Азъ ще свърша съ следнитѣ нѣколко думи. Законопроектътъ за уредба и управление на българскитѣ държавни желѣзници и пристанища, безъ да бжде съвършенъ, ще тласне желѣзнопътното дѣло напредъ, ще тласне и народното стопанство напредъ. Този законопроектъ не крие въ себе си никакви ограничения на българската суверенна власт; българскитѣ държавни желѣзници сѣ и си оставатъ държавно учреждение на суверенната българска държава. Съ този законопроектъ за автономизиране на българскитѣ държавни желѣзници се изпълняватъ задължения по договора за стабилизационния заемъ, но желѣзниците си оставатъ напълно суверенно автономно държавно учреждение. И когато вие ще трѣбва да подавате гласа си за или противъ законопроекта, недейте стѣпва на такава почва, недейте търси непремѣнно ония логически формули, които иматъ съвършенитѣ закони. Задоволете се, заедно съ правителството и съ мене, да гласувате за единъ новъ принципъ за подтѣгане на най-голѣмото държавно стопанство, което чрезъ този законъ ще може да добие полетъ и ще подпомогне издигането и на общото стопанство въ България. (Продължителни ржкоплѣскания отъ сговориститѣ)

Председателствуващъ В. Димчевъ: Има думата г. министър-председателъ.

Министър-председателъ А. Ляпчевъ: Г. г. народни представители! Въ разискванията по законопроекта за уредба и управление на българскитѣ държавни желѣзници и пристанища чухъ нѣкои отъ ораторитѣ да преплитатъ едно име — г. Шаронъ. Азъ зная много добре, че г. Шаронъ като личностъ не е предметъ на недоволствата на хората и да е. Ние, които познаваме неговата дейностъ като комисаръ на Обществото на народитѣ тукъ, можемъ изказа само нашето задоволство и нашата благодарностъ за неговата дейностъ. Той е единъ човѣкъ интеллигентенъ, който изучава въпроситѣ, който се съобразява съ действителността и който винаги действува примирително и разумно. Но преплитането на неговото име става дотолкозъ, доколкото ние имаме института комисаръ. Това е обяснимо поради ревността на всѣки българинъ да защитава своето си и да му се вижда не-нормално, нежелателно, когато чужденци се мѣсятъ въ нашитѣ работи. Азъ най-напредъ ще се спра съ две-три думи досежно ония задачи, които сѣ предоставени на комисаря у насъ.

Една отъ задачитѣ на комисаря — да ги приповторя — е въ Дирекцията по настаняването на бѣжанцитѣ. Отъ дейността на комисаря по настаняването на бѣжанцитѣ вече трета година ние не можемъ освенъ да отбележимъ положителни резултати. Не може да се посочи нито единъ случай на нѣкакво оплакване отъ тая дейностъ на комисаря. Разбира се, това се дължи много и на самата личностъ, която изпълнява тая служба. Така сѣщо и въ Народната банка той е представител на Обществото на народитѣ досежно изпълнението на закона за Народната банка, въ връзка съ последния заемъ, както и по изразходването на сумитѣ, които иматъ определено предназначение. Навсѣкжде тая намѣса при нашитѣ условия е дала добри резултати; не е дала лоши резултати.

Но — което е по-важно — това е резултатъ на две нѣща. Първо, на положението въ което се намира нашата страна, и то положение не само като последиствие на договоритѣ за миръ, но и положение на една слаба страна, на една страна едвамъ започваща да се развива финансово, една страна, която се нуждае отъ довѣрието на чуждия свѣтъ, отъ довѣрието на капиталистическия свѣтъ, и то въ едно време извънредно стѣснително, въ едно време аномално въ стопанско и финансово отношение. Положението на нашата страна е такова, че намъ се наложи една политика да вървимъ чрезъ разбирателство къмъ подобрене на нашата сѣдба. Тя се наложи както ви казахъ, главно поради договоритѣ за миръ. Ни единъ българинъ, ни единъ критикувачъ не бива ни за една минута да забрави това положение на нашата страна. За да можемъ да смекчимъ условията на договора за миръ, ние нѣмаме друго срѣдство, освенъ разбирателството. Какъ ще постигнемъ това разбирателство? По частие, имаме и единъ международенъ институтъ — Обществото на народитѣ. Но вие знаете, че само освѣтленията на нашитѣ хора, ако сѣ достатъчни, не сѣ тѣй мѣрдавини; все могатъ да кажатъ, че това сѣ заинтересовани хора или,

най-малко, хора, които гледатъ съ други очила, съ свои очила, но не съ обективни очила. И когато този институтъ — Обществото на народитѣ — има лица, на които абсолютно върва, безспорно е, че тѣхниятъ гласъ има много по-голямъ значение, тѣхнитѣ освѣтления не могатъ да бждатъ предметъ на никакви подозрения, тѣхнитѣ заключения, убеденъ съмъ, въ многото случаи ще бждатъ и решения. Тая политика е наша, защото ние можехме да не се отнасяме до Обществото на народитѣ, за да търсимъ заеми, но ние смѣтахме, че това е добриятъ, правиятъ пътъ. За доказателство на това служатъ държави, които не сж подъ тежестта на договоритѣ за миръ, на които договоритѣ за миръ донесоха само печалби, а не и тежини. Тия държави тоже съзнаватъ, че като не върватъ по този пътъ, нѣщо особено не сж спечелили. Па дори когато не върватъ по този пътъ, въ сжщностъ тѣ върватъ по околни пътища чрезъ лицата, които сж мѣрдажни фактори въ Обществото на народитѣ, само че тѣхното положение е по-друго и имъ дава възможность по-иначе да действуватъ. Та тѣ не могатъ да избѣгнатъ това. Тѣй че тая политика на разбирателство ни заставлява да бждемъ съ открити карти по всички въпроси, които интересуватъ нашата страна. За да можемъ да добиемъ облекчение, ние трѣбва да убедимъ компетентнитѣ лица въ истинското положение на страната ни, че всички въпроси, които животътъ ни слага за разрешаване, ние ги разрешаваме съ здравъ смисълъ, съ голѣма икономия, съ кристална чистота.

Ето защо, комисарѣтъ на Обществото на народитѣ по въпроситѣ, по които е предоставено нему да представлява наблюдателното око на този институтъ, да следи изпълнението на известни препорѣки и т. н., е само отъ полза. И фактитѣ досега сж доказали, че той е отъ полза. Личността, повтарямъ, по едно щастие, напълно отговаря на своето предназначение. И ние сме убедени, че следваки гая политика, освенъ онова, което сме постигнали, България ще може да постигне още повече, за да облекчи своята сѣдба отъ тежкитѣ условия на договоритѣ за миръ. (Ржкоплѣскация отъ сговориститѣ)

Председателствуващъ В. Димчевъ: Г-да! Има направено предложение отъ старозагорския народенъ представителъ г. Петъръ Миновъ, подписано отъ надлежното число народни представители, съ което се иска, възъ основа на чл. 47 отъ правилника за вътрешния редъ на Народното събрание, гласуването на законопроекта за уредба и управление на българскитѣ държавни желѣзници и пристанища да стане поименно. Моля, които приематъ това предложение, да вдигнатъ ржка. Меншество, Събранието не приема.

Ще пристѣпимъ къмъ гласуване на законопроекта. Които приематъ на първо четене и да се изпрати въ надлежната комисия за разглеждане и докладване въ Народното събрание законопроекта за уредба и управление на българскитѣ държавни желѣзници и пристанища, моля, да вдигнатъ ржка. Болшинство, Събранието приема. (Ржкоплѣскация отъ нѣкои сговористи).

Пристѣпваме къмъ втора отъ дневния редъ — одобряване предложението за одобрение подписаната въ София на 21 февруарий 1929 г. конвенция за предаване между царство България и Елинската република.

Моля г. секретаря да прочете предложението.

Замѣстникъ-секретаръ Х. Силяновъ (д. ср): (Прочита предложението изцѣло, заедно съ мотивитѣ и конвенцията къмъ него — вж. прил. Т. I, № 83)

Председателствуващъ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Христо Силяновъ.

Х. Силяновъ (д. ср): (Отъ трибуната) Г-да! Ще кажа нѣколко думи по тая конвенция, която се предлага за одобрение отъ Народното събрание, сключена между българското царство и грцката република. До днесъ не сжществуваше специаленъ договоръ, който да урежда правнитѣ отношения за предаването и превозването на престѣпници. Това бездоговорно положение създаваше между дветѣ държави доста голѣми неудобства и неприятности. При всѣки единъ отдѣленъ случай зависѣше отъ политическото разположение тукъ и тамъ, за да бжде известенъ престѣпникъ предаденъ на държавата, която го е поискала, даже когато той е извършилъ най-голѣмо престѣпление. Преди нѣколко месеца, както ви е известно, въ Варна полицията разкри двама закоравѣли криминални

престѣпници грци, които сж обвинени въ прочутия обиръ, извършенъ при Петра въ Епиръ. Разкриването на тия двама престѣпници, г-да, стана причина да изпъкнатъ още по-силно неудобствата отъ липсата на такава една конвенция, на такъвъ единъ договоръ между дветѣ държави. Нашето правителство се отзова твърде благосклонно на молбата на грцкото правителство, и тия двама престѣпници, както ви е известно, бѣха предадени на Гърция. Следъ този случай, яви се идеята да се тури край на това бездоговорно положение, и въ резултатъ на заведенитѣ преговори между пълномощницитѣ на дветѣ държави, нашиятъ министъръ на външнитѣ работи и грцкиятъ пълномощенъ министъръ въ София г. Дендрамисъ, е конвенцията, която ни е представена за одобрение.

Тая конвенция урежда цѣлата тая материя, опредѣля всички случаи, при които дветѣ държави се задѣлжаватъ да си предаватъ една на друга престѣпници, както и начинътъ, по който ще става тѣхното превозване.

Въ края на тая конвенция е прибавенъ единъ протоколъ, който съставлява нераздѣлна часть отъ конвенцията, по силата на който дветѣ страни се задѣлжаватъ да си съобщятъ взаимно всички погранични пунктове и власти, чрезъ които ще става предаването.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Има думата г. министърѣтъ на външнитѣ работи и на изповѣданията.

Министъръ А. Буровъ: Г. г. народни представители! Струва ми се, че нѣма да има нужда да убеждавамъ народното представителство въ ползата и нуждата отъ гласуването на това предложение, съ което се одобрява сключената конвенция за екстрадиция. Предполагамъ, че никой нѣма да вземе думата. Мисля, обаче, че ще бжде полезно да знаете, че тази конвенция е изработена съ участие на нашето Министерство на правосѣдието; че всички онѣзи технически страни, по които тъкмо това министерството е компетентно, сж били взети предъ видъ, сж били разучени старателно и резултатътъ е билъ задоволителенъ, като се е постигнало пълно съгласие съ грцкото правителство; че на второ мѣсто тази конвенция е сключена по общоприетия и практикуванъ пътъ, по който се сключаватъ подобни конвенции между съседни държави и че, на трето мѣсто, тя отговаря на една сжществена практическа нужда въ релациитѣ на дветѣ държави и ще бжде отъ естество да премахне нѣкои източници на търкания, които досега сжществуваша поради липса на такава една конвенция.

Затова азъ моля да бжде гласувано решението за одобрение на подписаната въ София, на 21 февруарий 1929 г., конвенция за предаване между царство България и елинската република.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Моля, които одобряватъ предложението за одобрение на подписаната въ София, на 21 февруарий 1929 г., конвенция за предаване между царство България и елинската република, да вдигнатъ ржка. Болшинство, Събранието приема. (Вж. прил. Т. II, № 79)

Пристѣпваме къмъ третата точка отъ дневния редъ — второ четене на законопроекта за откупуване земледѣлското стопанство на Милю С. Балтовъ и Синове, находяще се край гр. Пловдивъ, за нуждитѣ на Министерството на земледѣлието и държавнитѣ имоти.

Моля г. докладчика да го докладва.

Докладчикъ Г. Павловъ (д. ср): (Чете)

„ЗАКОНЪ“)

за откупуване земледѣлското стопанство на Милю С. Балтовъ и Синове, находяще се край гр. Пловдивъ, за нуждитѣ на Министерството на земледѣлието и държавнитѣ имоти.“

Г. г. народни представители! По-рано Народното събрание реши този докладъ, който направи комисията, да бжде отпечатанъ и раздаденъ на народното представителство. Ние това направихме още на 22 априлъ.

На 21 априлъ се събра комисията и изработи този докладъ, който се раздаде на народното представителство, така че, смѣтамъ, нѣма нужда сега повторно устно да правя докладъ по този въпросъ. (Вж. докл. въ зас. 110)

*) За текста на законопроекта, приетъ на първо четене, вж. прил. Т. I, № 21.

Председателствуващ В. Димчев: Има думата народният представител г. Илия Януловъ.

И. Януловъ (с. д): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Между законопроекта за българските държавни железници и законопроекта за монопола на камбиото е вмъкнат въпросът за Балтовия чифликъ. Самото това ненадейно вмъкване — ненадейно за насъ и нарочно за г. министъръ Христовъ — не говори никакъ добре за солидността на този законопроектъ. И азъ съмъ длъженъ да протестирамъ, че се законодателствува по този начинъ и особено когато се касае въпросът за покупка и продажба и когато следователно всички съмнения въ нашата злощастна страна сжъ обективно и субективно налице.

Г. г. народни представители! Вие знаете, че нѣколко нощи, нѣколко вечери се направи сжщиятъ опитъ за прокарване въ тъмнината, тъй да се каже, на този законопроектъ. Азъ не казвамъ, че за него нѣма доклади, не казвамъ, че г. министъръ Христовъ нѣма да ни даде известни съображения, но казвамъ, че той знае предварително волята на Народното събрание и отъ лѣво, и отъ дѣсно: съ изключение на нѣколко души, всички сжъ противници на този начинъ на купуване чифлици. Защо да го купимъ? Досега въ мотивитѣ на законопроекта и въ доклада на парламентарната комисия по Министерството на земледѣлието не ни е казано това нѣщо. Да го купимъ, значи, споредъ мене, да влѣзе той като съставна частъ на единъ голѣмъ земледѣлски планъ; досега, ще повторя, никой не е посочилъ че откупуването на Балтовия чифликъ е съставна частъ на такъвъ единъ планъ. Въобще министерството на г. Христовъ страда отъ това, че има широкъ планъ въ главата на г. министра и въ главитѣ на нѣкои отъ шефоветѣ на канцелариитѣ му, но скромнъ планъ, стабилнъ земледѣлски планъ въ нашата страна и въобще стопански планъ липсва. Вината не е само негова, вината е въобще на правителството. Просто за срамъ, въ продължение на 6 години ние сме свидетели на едно законодателстване и действие на държавни ресори безъ никакъвъ стопански планъ. Вследствие на това и стопанството, и социалната страна на българския животъ, и финанситѣ на държавата се намиратъ въ голѣмо разстройство. Доказателство, много блѣстящо, защо се противопоставятъ на създаването на единъ стопански, на единъ респективе земледѣлски планъ, е сепашинитѣ законопроектъ. Въ единъ стопански съветъ на компетентни лица никога не ие би било възможно да се допустне, щото да стане закупуване на чифлици така спонтанно и така, бихъ казалъ азъ, на приятелска нога. Защото въ единъ съветъ на компетентни хора ще бжде създаденъ единъ широкъ планъ за земледѣлието въ нашата страна и тогава откупуването на земи ще става всрѣдъ голѣмата свѣтлина на публичността и възъ основа на въпиюшитѣ необходимости за българското земледѣлие. Самиятъ фактъ, следователно, че ние нѣмаме никакви данни, че откупуването на Балтовия чифликъ влиза въ такъвъ стопански планъ, иде да компрометира законопроекта и да наложи на г. министъръ Христовъ да го оттегли. Не стори ли той това — да наложи на Народното събрание да не го гласува.

Но нека ние сами си зададемъ въпроса: бѣли ли тази сдѣлка въ единъ земледѣлски планъ? Защо ще стане тоза нѣщо? Смѣтаме ли ние за необходимо за нашето земледѣлие държавата да откупи земи? Нѣмаме ли ние достатъчно земледѣлски държавни стопанства, нѣмаме ли Садово, на две педи отъ Балтовия чифликъ? Отъ друга страна, ако въ този стопански планъ влиза тази необходимостъ за откупуването на държавни земи, тогава ще трѣбва да ни се посочи въобще, защо ще бждатъ откупени тѣзи земи, съ каква целъ. Съ целъ за пропаганда на нови методи на земледѣлието ли? Съ целъ за създаване чифлици ли? Съ целъ за създаване разсадници? Съ целъ за създаване на земледѣлски школи ли? Съ каква целъ ще стане това нѣщо? И после, ще трѣбва въ сжщото време да се каже, що за земя е необходима за България, въ какъвъ размѣръ, за какво. Въ такъвъ случай ще трѣбва тази земя на широко да се подири въ цѣлата българска държава. Само по този начинъ става въ чужбина закупуването, само по този начинъ ние можемъ да говоримъ, че закупуването на Балтовия чифликъ влиза въ единъ планъ на рационализация на българското земледѣлие; иначе, нѣмаме ли единъ земледѣлски планъ, не ни ли се дадатъ достатъчно доказателства, че откупуването на Балтовия чифликъ влиза като една върховна необходи-

мостъ въ този планъ и не се ли заяви на цѣлия български народъ въ възможно по-широкъ срокъ, че ще става откупуване на земи за тази и тази целъ, за опитни станции, за училища, каквито имаме и пр. — не стане ли това, очевидно е, че откупуването на Балтовия чифликъ е една обикновена търговска сдѣлка, извършена съ всѣка друга целъ, но не съ обществена целъ. Даже да нѣмахме никакви други доказателства, това стига, за да кажемъ открито, че това е единъ дребенъ гешефтъ, въ какъвто смисълъ на думата искате го разберете, който се извършва отъ страна на държавата и една частна фирма. Както всѣка една фирма, всѣко едно сдружение може да си прави закупувания на земи, закупуване на недвижности и това да бжде по съображения най-различни, въ интереса на предприятия, така сжщо и тукъ не може да се допусне, щомъ не сжъ налице специалнитѣ, специфичнитѣ земледѣлски цели, че има друга целъ, освенъ да се извърши единъ гешефтъ. Въ полза на кого ще бжде този гешефтъ? Досега всички, които се явиха при мене, ми казватъ: „Г. Януловъ, откупуването на Балтовия чифликъ е една износна сдѣлка; този гешефтъ ще бжде въ полза на държавата, защото братя Балтови се намиратъ въ стѣснено положение. Инакъ държавата не би могла да закупи този чифликъ на такава ниска цена“. Тази сдѣлка, г-да не е въ полза на държавата; азъ оспорвамъ, че по този начинъ държавата ще може да купи една земя евтино. Тази сдѣлка е въ полза на другия контрагентъ, на братя Балтови. Вашиятъ аргументъ, че държавата се възползува отъ случая да закупи тази земя евтино, е едно двустранно оржие. Едната му страна е: братя Балтови се намиратъ въ стѣснено положение и, понеже се намиратъ въ стѣснено положение, ние закупуваме тѣхния чифликъ; другата му страна, която е заблудителната частъ на този аргументъ, е, че държавата имала интересъ. Ако премахнемъ заблудителната частъ на този аргументъ, ще остане реалното, истината, че братя Балтови се намиратъ въ стѣснено положение и затуй държавата протѣга ржка да закупи тѣхния чифликъ. Г. г. народни представители! Азъ не познавамъ братя Балтови, не съмъ противникъ на милосърдието — азъ съмъ добъръ християнинъ — ...

П. Палиевъ (д. ср): Голѣмъ въпросъ е това!

И. Януловъ (с. д): ... не желая да се пакости на хората, не желая въ дадения случай да се смѣтне, че азъ имамъ каквото и да е parti prisъ срещу братя Балтови или срещу съседитѣ имъ, или срещу всички тѣзи, които биха се възползували отъ закупуването на тази земя — лаская се да мисля, че вие не бихте се усъмнили въ тия ми дули — но пакъ казвамъ: ако нашата държава се намираше въ едно щастливо финансово положение, тогава, иди-доди, може би тя можеше да прави и милосърдие, можеше да закупува земя, само затуй, защото ще помогне на свои граждани, можеше обществената справедливостъ да се разпадне на индивидуална справедливостъ, както сме свикнали въ Парламента, безъ да подозираме, че сборове отъ индивидуална справедливостъ не даватъ общественая справедливостъ. Задоволявайки Ивана или Стояна, вие не можете да кажете намалихме злото, следователно, ние сме дошли донѣкъ въ задоволяване на обществената справедливостъ. Индивидуалната справедливостъ въ дадени моменти, когато не можете да задоволите обществената справедливостъ, се изключва. Изпълнението на индивидуалната справедливостъ въ такива моменти е единъ атентатъ срещу обществената справедливостъ. Такъвъ бѣше случаятъ съ арбитражитѣ, това ще бжде случаятъ утре съ закупуването на това стопанство и т. н. Вие педирате така: „Защо да не помогнемъ на тия хора?“ Азъ ви казвамъ: вѣнъ отъ всички съображения, българската държава днесъ, при това стѣснено и разстроено финансово положение, въ което се намира, може да жертвува само въ единъ моментъ — ако тя по този начинъ ще задоволи обществената справедливостъ. Азъ смѣтамъ, че такава индивидуална справедливостъ, каквато е задоволяването на нѣколко души въ Пловдивъ, заради туй защото се намиратъ въ стѣснено положение, би била единъ блямъ за българския Парламентъ, особено въ този моментъ, когато ние за 500 хиляди лева, за 1 милионъ лева сме дошли до положението да цѣпимъ косъма, да споримъ въ бюджетарната комисия, да споримъ и тукъ и да вдигнемъ най-после ржка, казвайки: „Нѣма абсолютно никаква възможностъ“. Ние, които не дадохме на инвалидитѣ сумата 20—30 милиона лева, следъ като имъ я обещахме, само затуй, защото не могла да се намери отъ никѣде; ние

които не можемъ и досега да подпомогнемъ достатъчно пенсионния фондъ; ние, които не сме си внесли всичкитъ вноски въ фонда „Обществени осигуровки“; ние, които оставаме съ 1.500 л. месечна заплатата маса наши чиновници въ болницитъ, въ канцелариятъ и пр. — ние не можемъ да вършимъ, нѣмаме право да вършимъ милосърдие къмъ отдѣлни граждани. ние не можемъ по този начинъ да развращаваме българския народъ. Закупуването на Балтовото стопанство не е само единъ гешефтъ но това е едно предизвикателство, това е барутъ, който вие слагате полъ краката на българската общественостъ, това не е само една акция, която е равностилна на перверснитъ и лошитъ действия на нѣкои хора, стоящи съвършено налѣво, но това е единъ анархистиченъ актъ, който, нѣвайки отъ държавата, се умножава съ коефициента на официалността и, следователно, такъвъ единъ актъ буди негодувание въ душитъ на хората.

Азъ ще ви цитирамъ единъ случай. Несъмнено е, че полицията въ София има нужда отъ едно здание. Внесе се единъ законопроектъ за закупуване на такава здание, но дойде при менъ единъ господинъ въ последния моментъ и ми каза: „Г. Януловъ! Вие сте въ финансовата комисиия“. — Да. — „Азъ ви заявявамъ официално, че това здание можеше да се купи и по-евтино“. И азъ трѣбваше да се покача на трибуната — иначе щѣше да бѣде непочтено отъ моя страна — и да кажа, че на тѣзи и тѣзи се е давало на такава цена това здание. Тогава г. министър-председателятъ стана и каза: „Въ свръзка съ тѣзи две съображения, първо, че купуването на зданието не е станало съ едно общо обявяване, че здание ще се купува — може би можеше да се намѣри и по-евтино здание — и, второ, и най-главно, че се изнасятъ тукъ доводи, на които трѣбва да се спра и да ги изуча, азъ оттеглямъ законопроекта“. Безъ съмнение, това е почтено.

Министър-председателъ А. Ляпчевъ: Да, само че Вие излѣзохте не добре уведомеиъ.

И. Януловъ (с. д.): По-нататъкъ то е Ваша работа.

Министър-председателъ А. Ляпчевъ: Излѣзе, че Васъ лошо сж Ви информирали и Вие заблудихте цѣлото Народно събрание.

К. Лулчевъ (с. д.): Поддържало се е и днесъ се поддържа сжщото за това здание. Никакви 8.000.000.000 л.!

Министър-председателъ А. Ляпчевъ: Този случай е съвършено другъ. Азъ ще се обясня.

И. Януловъ (с. д.): Г. министре! Когато Вие поемете отговорност за нѣщо. то е Ваша работа. Азъ цитирамъ този случай не за да Ви упрѣква, а за да Ви кажа точно противното, че добре постъпихте.

К. Маноловъ (зан): Дано този примѣръ се възприеме и отъ другитъ министри.

И. Януловъ (с. д.): Именно затова дадохъ този примѣръ. Понеже г. министър-председателятъ нѣмаше достатъчно доказателства, че дадената сдѣлка е достатъчно проучена, той каза: „Оттеглямъ законопроекта“. Той не каза да се гласува законопроектътъ на първо четене, че въ комисията да се изучи и направи нужното. Напротивъ, той оттегли законопроекта. По-нататкъ работата по сжщество менъ не ме интересува. Вие поне, г. Ляпчевъ, който ме познавате отъ 25 години, знаете, че както тая работа, така и друга по сжщество не ме интересува. Мене ме интересува обществениятъ интересъ; мене ме интересуватъ формитъ на законитъ — това казвамъ азъ, социалистътъ. Формитъ на законитъ ние трѣбва да ги вардимъ като зеницата на окото си. Въ дадения случай законопроектътъ има за целъ да оформи една сдѣлка, въ която липсва общественъ интересъ, липсватъ и достатъчно данни, че тя се извършва въ името на една обществена полза, той носи характеръ на едно лично заповоляване, на една чисто търговска сдѣлка и затова азъ казвамъ: ние не можемъ и не бива да го гласуваме; ние не бива да го гласуваме още и затова, защото държавата се намира въ крайно стѣснено финансово положение и не може да извършва такива сдѣлки и, най-важното, затова, защото ние не можемъ да извършимъ тази сдѣлка. поради това, че липсва единъ стопански планъ и, конкретно, липсва единъ земеделски планъ въ Министерството на земеделството, въ който ясно да е по-

сочено мѣстото на картата, гдето трѣбва да стане закупуването на земя за тия и тия ясно, конкретно опредѣлени цели. Нѣма такава нѣщо и, като нѣма такава нѣщо, ние по никой начинъ не можемъ, особено между гласуването на два грамадни законопроекти. избѣвайки, да гласуваме законъ за закупуване на Балтовия чифликъ.

Второто ми съображение, г. г. народни представители, което показва действително, че това е единъ гешефтъ, една обикновена търговска сдѣлка, въ която липсва каквато и да е грижа за интереситъ на държавата, каквато и да е грижа за обществения интересъ, азъ чеопя отъ самия докладъ на парламентарната комисиия. Азъ питахъ земеделския депутатъ, членъ на тая комисиия, дали е пописалъ тоя докладъ; той ми каза, че не го е пописалъ. Интересувахъ се да зная имената на членоветъ на комисията, които сж го подписали, защото въ него има работи, за които тѣзи господа поематъ грамадна отговорност. Тамъ има събрана аритметика. Най-после специалистъ съмъ по аритметика — нали така? — и мога да кажа, че тамъ има събрано събиране, събрано намиране на срѣдната пазарна цена. Да гласуваме това, то значи сами да се обявимъ за невежи, сами да дадемъ възможност на хората да смѣтнатъ, че не можемъ да разберемъ, какво значи срѣдна пазарна цена.

Тукъ е казано така: (Чете) „Отъ станалитъ продажбо-покупки презъ последнитъ години около това стопанство и отъ самото него, регистрирани предъ II-я нотариусъ при Пловдивския окръженъ сждъ, на брой 12, подробно изложени въ оценителния протоколъ, споредъ които срѣдната цена на единъ декаръ ниви е 2.598 л.“ На тази срѣдна цена сж станали всички продажби, регистрирани официално и по реда, споредъ закона за задълженията и договоритъ, отъ нотариуса. И тази цена е опредѣлена не при сжществуването на единъ законъ за нѣкаква стопанска криза — за примѣръ, да кажемъ, жилищна криза или нѣщо друго, а свободно, въз основа на закона за търсене и предлагане на пазара за земятъ въ Пловдивско.

Но комисията казва, че вънъ отъ този критерий тя взема и другъ единъ критерий. Кой е той? Вижте кой е. Въ п. 2 е казано: (Чете) „Отъ станалитъ продажбо-покупки, незарегистрирани предъ нотариуса, на брой 4“. — въ първия случай сж 12 — „подробно посочени въ оценителния протоколъ“ — който ние нѣмаме тукъ нарѣка — „споредъ които срѣдната цена на единъ декаръ е 4.044 л.“ Станали сж 4 сдѣлки, специални специфични, вънъ отъ онѣзи 12 станали на пазара, на които условията не знаемъ. Тукъ сме 105 юристи и срамота ще бѣде да гласуваме нѣщо подобно, когато знаемъ, че покупко-продажбитъ, вънъ отъ видимитъ, външнитъ условия, иматъ и вътрешни условия. Може това да е въпросъ на продажба на наследствени имоти, може тази земя да е надарена, може да сжществуватъ и редъ други специфични условия. За 4 такива сдѣлки има една оценка, равна на 4.044 л., срещу 12 редовно регистрирани предъ нотариуса сдѣлки, при които цената е 2.598 л.

Въ п. 3 е казано: (Чете) „Отъ наемнитъ цени, които сж давани въ последнитъ години за земи, годни за оризища, каквито сж всичкитъ ниви на Балтовото стопанство“ — обърнете внимание на това: на Балтовото стопанство — споредъ които срѣдната наемна цена на единъ декаръ възлиза на 750 л. Понеже оризътъ се сѣе презъ година, като втората година нивата се оставя на залежъ. безъ да се получава отъ нея наемъ, то годишниятъ наемъ отъ декаръ оризище е 375 л. Като се извади данъкътъ отъ 30 л., които собственикътъ плаща, за него оставатъ 345 л. чистъ доходъ, и като се капитализира на база 8% — хубаво капитализиране — „получава се 4.312 л., която сума изразява цената на единъ декаръ оризище“. Това изчисление пѣкъ е съвършено sui generis. Допуска се, че стопанството на Балтови е годно за специална земеделска култура изцѣло, и като се допуска това, взематъ се срѣднитъ наемни цени, безъ да се дадатъ никакви данни на насъ, народнитъ представители тукъ, за срѣднитъ наемни цени, безъ да ни се даде една специална таблица и т. н., и, като се смѣта лихва 8%, извършва се капитализация и тази капитализация дава наемна цена 4.312 л. на декаръ.

Следъ това въ п. 4 се казва: (Чете) „Отъ дохода, който се получава отъ нивитъ съ оризъ, изчисленъ по счетоводнитъ книги, които води Балтовото стопанство“ — вземамъ се, следователно, за доказателство книгитъ на контрагента — „и споредъ приходитъ и разходитъ за декаръ оризъ въ Пловдивско, подробно изчислени въ оценителния протоколъ, отъ които се вижда, че се получава сжщата сума, каквато е и тази отъ наема“.

И следъ това се сумиратъ разнитѣ цени на декаръ и се получава сумата 15.266 л., раздѣля се на 4 и се получава срѣдна цена на декаръ, равна на 3.816 л.

Г. г. народни представители! Заявява ни се, че братя Балтови се намирили въ стѣснено положение, че имали грамадни задължения къмъ държавата, че голѣма частъ отъ тѣзи 16.000.000 л. щѣли да отидатъ за изплащане на тѣхнитѣ задължения — ще кажа въ скобки, не се мисли за задълженията на други хора — а въ сѣщото време се прави едно изчисление на най-високитѣ цени. Едно такова изчисление не се прави никога, дори когато се продава и най-добрата земя и когато и дветѣ страни сѣ напълно свободни. Едно такова изчисление най-малко подхожда да се прави на държавата, когато тя купува тази земя абсолютно безъ никакъв планъ. Едно такова изчисление е въ противорѣчие съ законитѣ на царството. Ако смѣтате, че по този начинъ вие можете да фиксирате една цена, тогава нека заповѣда г. министъръ Христовъ да откупи това стопанство на своя глава. Нѣма нужда да ни внася този законопроектъ, нека тогава Министерството на земледѣлието го откупи отъ своитѣ фондове и т. н., ако това е възможно, и нека утре той отговаря предъ единъ държавенъ съдъ. Но азъ положително твърдя, че държавата, която отговаря за своитѣ суми, може да вземе за база при определянето на цената само официално фиксирани данни. Тѣзи официално фиксирани данни сѣ продажбитѣ, зарегистрирани отъ нотариуса, а тѣ даватъ срѣдна цена, равна на 2.598 л. Азъ съжалявамъ, че по този начинъ се поистъпи сега къмъ разискването на този законопроектъ и нѣмамъ наръжка даннитѣ за смѣтката, а не желая и да губя времето ви, за да ви правя тази смѣтка сега. Ако обаче умножите съответнитѣ декари земя на Балтовия чифликъ на 3.816 и следъ туй на 2.598, ще намѣрите една разлика отъ 4—5 милиона лева.

По сѣщия начинъ по-нататкъ се прави оценяването и на зеленчуковитѣ градини, овошнитѣ градини, лозята, стопанския дворъ, върбовитѣ и акациеви гори, басейна-рибникъ и т. н. Всичко това е изчислено до последната лампа. Надали нѣкой може да направи такава продажба на своята земя, особено при тази стѣснена стопанска конюнктура, въ която се трови и блѣска българскиятъ народъ и най-вече българската държава. Най-бедниятъ днешъ въ България е самата България, респективно българската държава. Заради нея ние трѣбва най-много да мислимъ, къмъ нея трѣбва да бждемъ най-милостиви, най-внимателни, особено ние, които сме изправени тукъ да бранимъ интереситѣ на тази държава.

И азъ ви питамъ, ако решите да откупите това стопанство, въпрѣки всѣкакъв планъ, защо ще умножавате на 3.816, защо не смѣтнете за нормални тѣзи 12 бедовни продажби на оризища, станали въ Пловдивъ предъ нотариуса по цена 2.598 л. за декаръ? Ако братя Балтови ви сѣ толкова мили, ако братя Балтови отъ друга страна искатъ да продадатъ на държавата своя имотъ, ако братя Балтови се намиратъ въ стѣснено положение, ако братя Балтови иматъ да даватъ на държавата, защо да не се вземе този официаленъ критерий?

Г. г. народни представители! Сега ние се намираме на второ четене. Г. министърътъ не може да ни каже: „Ще поправимъ смѣтката“. Така както ни е внесенъ законопроектътъ на второ четене, съ този печатанъ докладъ — а вие знаете, че за да бжде внесенъ съ такъвъ докладъ, това се дължи пакъ на нашитѣ наблѣгания въ Народното събрание — той прилича на законодателното предложение, което гласувахте преди 15 минути, за предаване прѣстѣпници между България и Гърция. Едно четене — свършено е. вие не можете да разсѣждате. И вие ще купите Балтовия чифликъ по 3.816 л. декарътъ. Това вече нѣма да отиде въ комисията, вие не можете да дадете вашитѣ нови съображения.

Г. г. народни представители! Азъ нѣма да се впускамъ на трето мѣсто въ другитѣ подробности, изнесени въ печата.

Д. Нейковъ (с. д): Отъ кого е подписанъ тоя докладъ?

И. Януловъ (с. д): Отъ никого.

Д. Нейковъ (с. д): Нѣма подписъ, значи.

И. Януловъ (с. д): Докладътъ е отъ комисията, безъ подписъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Винаги докладъ отъ комисията се прави.

И. Януловъ (с. д): Нѣма да се впускамъ въ онѣзи детайли, които се изнесоха въ печата, и които по единъ откритъ начинъ сѣ констатирани не само въ кулоаритѣ, но може би и въ заседанията, на нѣкои отъ най-голѣмитѣ парламентарни групи. Азъ ще ви спра вниманието само върху два факта, неопровергани досега.

Единиятъ фактъ е, че частъ отъ земята на Балтовия чифликъ, която бѣ прегледана отъ комисията въ единъ сезонъ, който свършено не е подходящъ за подобни проучвания, съвсемъ не е тѣй хубава, че да може да ѝ се даде такава висока цена.

П. Анастасовъ (с. д): И една частъ е общинска мера.

И. Януловъ (с. д): Както ми се каза, тя днешъ има цена не 2.000 л. декара, а много по-малка.

Ако Балтовъ продава тая земя и ако съ такава настоячивостъ се иска да мине тая продажба презъ Народното събрание, ако тая земя е недостатъчно рентабилна, не си ли задавате въпросъ, г. министре, какво ще правите утре тая земя, която купувате за 16 милиона лева? Ако бѣха само тия 16 милиона лева, все пакъ щѣше да бжде едно прѣстѣпление спрямо държавната хазна. Вземате тая земя, ще трѣбва да я работите, но рентабилна ли е? Следъ една година, ако вие бждете пакъ на това мѣсто (Сочи министерската маса) ще можете ли да ни кажете, че това стопанство е дало печалба 8% върху вложения капиталъ? Докато ще продължаваме да стоимъ предъ страховитото положение да имаме печалба отъ българското правосѣдие, за което държавата дава годишно 190 милиона лева и получава отъ него 900 милиона лева, а отъ стопанствата — конезводи, разсадници, опитни полета и пр. — да имаме загуби? Азъ не се спирамъ на говореното отъ мѣлата, но вземамъ смѣткитѣ, а смѣткитѣ показватъ едно пасивно салдо. Тогава азъ ви питамъ: сигурни ли сте вие, че тая земя ще бжде рентабилна? Сигурни ли сте, че всички ниви на Балтовото стопанство сѣ напълно годни за оризища? Дали голѣма частъ отъ земята на това стопанство ще може да се използува и дали нѣма да стои пуста? На тоя въпросъ докладътъ не отговаря, защото докладътъ е много общъ. Дотогава, доколкото се изнесоха сведения въ печата и доколкото азъ можахъ да събера такива, азъ ви говоря самата истина по тоя трети пунктъ.

Четвърти пунктъ. Изнесе се въ българската преса и не се опроверга до този моментъ, че Балтовъ е продалъ отъ сѣщата земя въ последнитѣ години не по 4.312 л. срѣдно декара, не по 3.816 л., на каквато цена вие сте пѣшили да купите нивитѣ, не и по 2.518 л., каквато е срѣдната цена, регистрирана отъ II нотариусъ при Пловдивския окръженъ съдъ, а продава на много по-ниска цена. Но вие ще кажете: да, но той е продалъ земя на по-ниска цена, защото се е намиралъ въ стѣснено положение. Г-да! Можемъ ли да имаме предъ видъ това съображение? Ако вие купувате на нѣкого имота, можете ли, когато той ви предлага имота по една цена, вие да му кажете: господине, вие ни предлагате имота на такава цена, по която той се продава на пазара, но ние сме държавата, ние ви даваме много по-голѣма цена. Нѣма да ви цитирамъ турската пословица: „Лудъ е който не продава държавата“. Тоя менталитетъ се шири въ българския народъ, но на тоя менталитетъ трѣбва да се прѣсѣчатъ краката, иначе само зло очаква българския народъ. Какъ можете да кажете на единъ стопанинъ, който иска да ви продаде земята на по-ниска цена, като тая на пазара, че му давате много по-голѣма цена? Той ви казва: дайте ми цената, която ми дадоха други и която е регистрирана предъ нотариуса — 2.500 л. — вие казвате: „Не, дума да не става, ние не ще купимъ земята по тая цена, ние ще ви дадемъ 3.800 л.“

Разбира се, въ връзка съ четвърти пунктъ, трѣбва да ни се обясни дали нѣма оценка на тоя имотъ отъ други комисии и дали тая оценка не е по-малка отъ 16 милиона лева. Имате ли данни за това, не знамъ, но доколкото азъ знамъ, имало е друга една предварителна оценка и Балтовъ е билъ съгласенъ да даде имота на по-ниска цена. Чудна българска държава! Азъ въ този моментъ си припомнямъ отличнитѣ статии на най-стария между насъ, които чета съ най-голѣмо удоволствие — нека призная — макаръ че той е нашъ политически противникъ, г. Михаилъ Маджаровъ, който съветва насъ младитѣ: „Пазете интереситѣ на държавата, пестете държавната пара; ние ста-

ритъ си отиваме, вие оставате". Какъ можете да кажете на тоя стопанинъ, който иска да му платимъ земята по 2.500 л. за декаръ, че ще му я купите не по 2.500 л., а по 3.800 л.? Азъ нѣма да кажа нищо лошо за г. министъръ Христовъ, но той е заобиколенъ отъ лоши хора. Утре не въ пресата, но тамъ долу, въ низинитѣ на народа, ще залепятъ върху тая сдѣлка единъ етикетъ, едно истинско вулгарно име. При тази история, която се разправя, че този имотъ струвалъ на пазара 8—10 милиона лева, вие сега, въ този часъ, при туй бѣхпане на Парламента между две гигантски скали — между законопроекта за търговията съ външни платежни срѣдства и между законопроекта за държавнитѣ желѣзници — искате да промъкнете този законопроектъ, като смѣтате, че тукъ нѣма да има много депутати. Истина ли е? Знаеше ли нѣкой, че днесъ ще се разисква тоя законопроектъ? Никой не знаеше. Вие, земеделцитѣ, знаехте ли до този моментъ? Не знаехте. Азъ дойдохъ въ 5 ч. и случайно виждамъ, че тоя законопроектъ е вмъкнатъ на първо мѣсто въ дневния редъ. Азъ не искамъ никого да подозирамъ, но нѣкой съ положителност могатъ да кажатъ: или държавата е луда, или народътъ е лудъ, . . .

Н. Мушановъ (д): Държавата не е луда, хората сж луди.

И. Януловъ (с. д): . . . или тукъ има една вулгарна сдѣлка на лично облагодетелствуване. Кой върши това облагодетелствуване, въ полза на кого е това облагодетелствуване, азъ безсмыслено като юристъ не мога да твърдя. Може би г. министърътъ — това трѣбва винаги да се допуса — е заблуденъ. Знаете какъ ставатъ отъ държавата всички покупки-продажби, знаете какъ ставатъ всички търгове, за които и вчера тукъ ставаха известни разисквания, знаете какъ ставатъ особено пъкъ тия сдѣлки отъ Министерството на земеделѣието. Вие знаете, че около министра се навърта една група хора, които не го оставятъ на спокойствие и постоянно му говорятъ: „Ама, г. министре, тая работа трѣбва да стане“. Тия хора сж Христовисти, защото тѣ не сж отъ племето на народняцитѣ или на цанковиститѣ, а сж отъ подплемето на г. министъръ Христовъ. (Смѣхъ) Тѣ идватъ при г. Христовъ и го изнудватъ, а той иска да изнуди насъ. Но това ние нѣма да позволимъ. Ние ще спасимъ нашата честъ, а заедно съ това ще спасимъ и неговата честъ. Г. министре! Вие можете да помогнете на братя Балтови и по другъ начинъ — Вие можете да имъ далете една помощъ. Ако тѣ се намиратъ въ тежко положение, ако тѣ има да даватъ на държавата, нека далатъ заявление до проплетарната комисиия, а не да унижаватъ държавата по този начинъ, не да унижаватъ Народното събрание на втория денъ следъ като започва втората 50-годишнина на третото българско царство. Може ли да съществува подобенъ начинъ на манипулиране въ единъ Парламентъ? Въ който и да е парламентъ подобенъ законопроектъ не бива да се внесе, не може да се внесе.

Г. г. народни представители! На пето мѣсто трѣбва да ни се обясни отъ г. министра едно друго обстоятелство. Азъ много пѣти запитвахъ депутати, хора отъ Пловдивско, но не можахъ да се добера до положителни данни. Дали е вѣрно това обстоятелство. Азъ питамъ г. министра: истина ли е, че една частъ отъ Балтовия чифликъ е била спорна съ Пловдивската община, . . .

К. Маноловъ (зан): 500 декара.

И. Януловъ (с. д): . . . че е съществувало чѣло досие по тази спорна частъ и че ние ще заплатимъ на братя Балтови земя, която е спорна? Ще ли се каже: ние като платимъ спорната частъ, тѣ ще я платятъ на общината. Това, споредъ мене, е не само прекалено, а става и чудовищно — да закупваме и да заплащаме имоти, които сж спорни. Азъ имамъ известни данни, че това е фактъ. Хора, които сж били въ стеникословение съ Пловдивската община, хора, които добре познаватъ дѣлата на тази община, които знаятъ сполнитѣ имоти, казватъ, че действително има заграбени имоти на Пловдивската община отъ Балтовия чифликъ. Шомъ това се знае — азъ предполагамъ, че и г. министърътъ го знае — че частъ отъ Балтовия чифликъ е споренъ съ Пловдивската община, очевидно е, че тази сдѣлка не бива и не може да стане. Разбира се, че нотариусътъ ще иска всичкитѣ документи. Азъ зная формалнитѣ възражения, които г. министърътъ

ще ми направи: въ такъвъ случай сдѣлката нѣма да може да стане. Е добре, сдѣлката може да стане затуй, защото тѣ може да иматъ документи за притежание на тази земя. Но азъ ви говоря за друго: че заграбената частъ се оспорва отъ Пловдивската община. Значи, ние ще трѣбва да гласуваме да платимъ на братя Балтови и земя, непринадлежаща на самитѣ тѣхъ. Несъмнено, това е единъ въпросъ, съ който г. министърътъ ще трѣбва да се занимае и да ни освѣтли. Доколкуто това е вѣрно, то опорочава самата сдѣлка. Само това да бѣше, пакъ не би трѣбвало въ никой случай да гласуваме законопроекта. Азъ мисля, че пловдивскитѣ депутати знаятъ това. Азъ бихъ желалъ, ако въ този моментъ тукъ има пловдивски депутати, да кажатъ истина ли е или не е истина.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Не се обажда никой.

И. Януловъ (с. д): Не се обажда никой, значи, че нѣма пловдивски депутати.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Азъ съмъ пловдивски депутатъ.

Н. Аретовъ (д. сг): Отъ Пловдивъ не съмъ депутатъ, но живѣлъ съмъ тамъ и съмъ билъ общински съветникъ. Сега прѣвъ пѣтъ чувамъ, че съществува такъвъ споръ.

И. Януловъ (с. д): Азъ отговарямъ на туй, че той може да притежава документъ и пакъ може да има оспорване, както въ сѣдилищата има хиляди процеси за оспорване документи за собственостъ.

Н. Аретовъ (д. сг): Стопанството е окръжлено и има стопански планъ, въ който е включенъ пѣлиятъ имотъ. Стопанството съществува отъ дълги години и азъ не зная дали може тепърва да съществува такъвъ споръ. Азъ не мога да разбера дали такъвъ споръ може да се повдига.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Г. ораторътъ отправя въпросъ, дали има тукъ пловдивски депутатъ да каже вѣрно ли е или не, че има споръ. Азъ се очудвамъ, че единъ юристъ може да повдига такъвъ единъ въпросъ. Азъ мога да бѣда депутатъ отъ Пловдивско и да не зная тази работа. Но Пловдивската община, която отъ година и повече знае, че този имотъ се продава и държавата се е явила да го купува, че въ Народното събрание е миналъ законопроектътъ на първо четене, не се обажда съ никакво заявление да каже, че този имотъ е споренъ.

Б. Павловъ (д): Ами защо ще се обажда?

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Какъ защо?

Б. Павловъ (д): Какво губи Пловдивската община?

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Тя не си знае дълга.

Б. Павловъ (д): И други не си знаятъ дълга.

П. Анастасовъ (с. д): Може би по такъвъ начинъ Пловдивската община по-лесно да си прибере паритѣ отъ Балтова.

(Председателското мѣсто се заема отъ председателя)

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Не си губете времето съ такъвъ двусмисленъ въпросъ: има ли пловдивски депутатъ, който да знае дали земята на чифлика е спорна или не.

Д. Нейковъ (с. д): Преди десетина дена, на пѣтъ отъ Нова-Загора за Пловдивъ, случайно заведохъ разговоръ съ единъ общински съветникъ отъ Пловдивската община, Дяковъ, който ми каза точно това: че Пловдивската община оспорва една частъ отъ имота на Балтовъ. Този общински съветникъ се казва Дяковъ. Отъ коя група е не зная.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Защо не се обади въ общината?

Министъръ Д. Христовъ: Азъ бѣхъ си наложилъ търпение да мълча и да не възражамъ на предизвикателъ.

ствата на г. Янулов, но понеже ми задава въпросъ, ще отговоря. Азъ не мога да разбера защо той повдига въпросъ за една тъй явна работа. Азъ не мога да разбера, защо се прелива отъ пусто въ празно отъ страна на единъ човѣкъ, който иска да минава за авторитетъ по стопанскитѣ въпроси. Ние купуваме единъ опредѣленъ имотъ. Ако частъ отъ този имотъ се оспорва, тая частъ ние нѣма да я купимъ, ще купимъ само онова, което е безспорно. Ако 500 или 1.000 декара се оспорватъ, нѣма да ги купимъ.

С. Савовъ (д. ст): Нѣма ли да се обезцени тогава имотътъ, г. министре?

Министъръ Д. Христовъ: Не, защото за целитѣ, за които се купува, даже и при намаляние, нѣма да има обезценение.

П. Анастасовъ (с. д): Значи, не ни трѣбва щѣлиятъ имотъ.

Министъръ Д. Христовъ: Ние купуваме една безспорна собственостъ. Подобни възражения тукъ, въ Народното сѣбрание, правени отъ човѣкъ, който цени човѣшкото си достоинство, си нѣматъ мѣстото.

И. Януловъ (с. д): Г. г. народни представители! Ще ми позволите да се спра на изнесенитѣ данни отъ страна на 4 народни представители.

Депутатътъ, който каза, че билъ общински съветникъ — съжалявамъ, че не му зная името — заяви, че той не знаелъ това нѣщо. Много е възможно той да не го знае.

С. Кърловъ (з. в): Той е кърджалийски депутатъ.

И. Януловъ (с. д): Азъ предполагамъ, че тукъ има пловдивски депутати, които сѣ били общински съветници; азъ предполагамъ, че тукъ е г. Дрънски и други, които сѣ en connaissance de fait, които знаятъ цѣлата работа и азъ искахъ да ги предизвикамъ да кажатъ истината.

Вториятъ депутатъ отъ Пловдивъ, който се обади, е г. министъръ-председателътъ. Той казва: „Азъ не зная“. Като казвате, че не знаете, Вие не ме опровергавате, г. министре.

Третиятъ депутатъ, който се обади, е г. Димитър Нейковъ. Той ви посочи името на общински съветникъ, който му казалъ това, което ми казаха и на мене хора, които сѣ имали досието. Не мои политически приятели, ваши политически приятели ми казаха, че се води обширна преписка по това, че въ Балтовия чифликъ има заграбена общинска мера на Пловдивъ. Ала не само Балтовиятъ чифликъ е заграбилъ общинска мера. И други г-да — да не имъ изважамъ имената — сѣ направили това. Г. Ляпчевъ каза: „Ако една община не си брани интереситѣ, какво сме виновни ние?“ Ами Вие сте министъръ на общинитѣ и знаете, че общинитѣ не си бранятъ добре интереситѣ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: (Възбужда)

И. Януловъ (с. д): Ако вие се солидаризирате съ г. министъръ Христовъ, това е станало по чисто племенни комбинации. И Вашитѣ хора, ако излѣзатъ тукъ, ще Ви кажатъ това, което азъ Ви казвамъ, защото азъ го чухъ отъ тяхъ. Искате да Ви соча имена?

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Това нищо не доказва, това сѣ празни приказки.

И. Януловъ (с. д): Г. министре! Вашето най-любимо възражение е: „Това сѣ празни приказки“.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Какъ можете да показвате собственостъ на единъ имотъ по мнението на Иванъ, Драганъ въ Народното сѣбрание? Сериозно ли излагате този въпросъ? Защо губите времето на Народното сѣбрание и унижавате себе си?

И. Януловъ (с. д): Защо викаете?

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Защото сте невъзможенъ съ своитѣ неумѣстни думи. Кой разбранъ човѣкъ може да помисли, че собствеността на известенъ

имотъ въ Пловдивъ може да се опредѣля по мнението на този или онзи?

И. Януловъ (с. д): Кой Ви предлага подобно нѣщо?

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Вие го предлагате.

П. Анастасовъ (с. д): Касае се до това има ли споръ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Казаха Ви, че нѣма споръ. Ако имаше споръ, Пловдивската община щѣше да се обади, защото това се отнася до нейнитѣ права. Тя щѣше да потърси начинъ, за да си възстанови правата.

К. Лулчевъ (с. д): Има, обаче, единъ фактъ — че една частъ отъ стопанството на Балтови е била оградена отъ Пловдивската община и въ даденъ моментъ оградата на Пловдивската община е съборена отъ Балтови.

П. Разсукановъ (д. ст): Това не е истина.

Председателътъ: (Звъни) Г. Януловъ! Моля, продължете.

И. Януловъ (с. д): Г. г. народни представители! Думитѣ, които каза г. министъръ-председателътъ, че тази работа не бивала по този начинъ да стане, че установяването на собствеността не бивало по тоя начинъ да става — показва действително, че той самъ не схваналъ това нѣщо. Кой мисли отъ насъ по тоя начинъ да се установява, като запитваме: „Има ли тукъ народенъ представителъ отъ Пловдивъ?“ Съ това азъ съмъ искалъ да установявамъ собствеността! Защо да се вика толкова? Добре е, г. Ляпчевъ, ако Вие си твърдите една спиралка не само въ тоя случай, а винаги, и заедно съ Васъ и нѣкои отъ Вашитѣ други министри, тогава наистина ние ще приличаме на европейски парламентъ. Защо се нахвърляте, когато работата е тъй проста? Азъ питамъ: има ли тукъ народенъ представителъ отъ Пловдивъ, защото азъ лансирвамъ нѣщо, което ми се предаде отъ народни представители, отъ бивши пловдивски общински съветници, отъ пловдивчани, които сѣщо потвърждаватъ това, което безъ да подозирамъ се каза тукъ и отъ г. Нейковъ, и отъ г. Лулчевъ и което ми се каза и отъ нѣкои и отъ васъ (Сочи болшинството), за да не соча имената, а именно, че една голѣма частъ, отъ 500 или 1.500 декара — точно не зная колко — е оспорена отъ Пловдивската община. И когато азъ питамъ — толкова ли не се сѣбате — има ли тукъ пловдивски депутати — азъ искамъ да разбера не дали това е собственостъ на Балтови, съ разпитъ на околни люде или съ нотариални документи, въз основа на които се установява собствеността въ царството — очевидно не — а азъ искамъ да провѣря — нека ви го кажа направо и нека ви направя една изповѣдь — азъ разпитвахъ въ продължение на нѣколко месеци, за да провѣря дали това съмнение, което е у менъ, ще се потвърди отъ пловдивски депутати. Азъ помолихъ нѣкои депутати отъ опозиционнитѣ групи и имъ казахъ: вие отивате въ Пловдивъ; вижте, моля ви, изучете тая работа. И мене ми се пишатъ писма и ми се отговаря така: „Г. Януловъ! Такова досие има налице, но Вие трѣбва това досие да го изискате официално“. Сега азъ се обръщамъ къмъ Васъ и ви казвамъ: изискайте това досие официално. Е добре, официално това досие не се изиска. Защо мълчи Пловдивската община? Защо мълчи Пловдивската община — затова ще отговори г. министърътъ на общинитѣ. Виждате, следователно, колко е съвременно другъ въпросътъ и затуй азъ затварямъ тая скоба, за да продължа.

Значи въпросътъ е: тѣзи, които сѣ въ познание на работата — народни представители включително и г. министърътъ, който се обади — да дадатъ известно потвърждение и освѣтление по този фактъ. Тоя фактъ не се касае до това, дали братя Балтови притежаватъ единъ нотариаленъ актъ, дали братя Балтови ще установятъ своето право на собственостъ съ околни люде, или това ще стане по нѣкакъвъ другъ начинъ — това насъ не ни интересува сега. Насъ ни интересува другъ фактъ — че се спори въ продължение на цѣла една година, слаба се законопроектътъ на дневенъ редъ, смѣква се отъ дневния редъ, изпращатъ се специални комисии и остава, обаче, налице единъ фактъ, по който Пловдивската община не се обаждатъ — нека това бжде упрѣкъ на Пловдивската община. Ако

азъ утре бжда опроверганъ, кажете, че г. Януловъ прекалено много изпълнява своя дългъ отъ тази трибуна, че той изнася и работи, които напълно не пи е документиранъ и провърблъ, но азъ съмъ дълженъ да питамъ и то тъкмо министритъ. Ако нѣколко пѣти азъ ви питамъ, ако се писа и въ в. „Народъ“, ако се писа на два пѣти и въ в. „Знаме“, ако се писа и въ други вестници, защо не се излѣзе да се опровергае отъ Министерството на земледѣлието, отъ което е внесенъ този законопроектъ? Та нима ние ще го криемъ? Г. министърътъ каза, че моята речъ е предизвикателна. Азъ се чудя защо е предизвикателна. Но самиятъ фактъ, че той я смѣта за предизвикателна, показва, че самото Министерство на земледѣлието чувствува, че този въпросъ е боленъ, защото е париченъ въпросъ, защото се касае за откупуване на земя. И щомъ като това е така, и щомъ се лансира и въ българския печатъ, нека да имаме малко по-високо мнение за Парламента и за българския печатъ. Когато българскиятъ печатъ чрезъ 3—4 вестници ви изнася тоя фактъ, вие защо мълчите? Може ли така да се продължава тая работа въ България: ще се изнасятъ известни факоти въ печата, а вие ще мълчите? Опровергахте ли ги? Не ги опровергахте. И мой дългъ е азъ тукъ да изнеса тоя фактъ. Тоя фактъ, както виждате, се потвърждава отъ изнесенитъ тукъ данни, този фактъ не се опровергава. Да оставимъ на страна думитъ на г. Ляпчевъ: „азъ това не го зная и нека ъе ме пита г. Януловъ, макаръ че съмъ пловдивски депутатъ“. Този фактъ не се опроверга отъ г. министра на земледѣлието. Той е тукъ и азъ ще гледамъ да бжда доста мекъ, за да не го предизвиквамъ, за да му кажа: г. министре! Какво Вие ни казахте? И съ това да завършва съ анализа на думитъ на четирмата депутати, които се обадиха. Вие казахте: „Ако има спорна земя и ако тая земя не може да бжде купена, ние въ такъвъ случай ще я елиминираме и ще купимъ само това, което е здраво, това, което е на Балтови, което е безспорно“. Азъ на това правя две възражения: едно стопанско и другото юридическо. Стопанското ми възражение е следното. Когато вие купувате единъ имотъ и когато правите изчисления върху цѣлия този имотъ и казвате: всички ниви на Балтовото стопанство сѣ годни за оуризища; когато правите вашата оценка върху цѣлото стопанство, когато вие внасяте въ вашия неизвестенъ за насъ планъ — сега ще ни го кажете — на откупуване земи за целитъ на вашата земеделска политика — единъ законопроектъ за откупуване на земята на Балтовия чифликъ — и когато Народното събрание разполага съ дадена величина — една стопанска единица, Балтовия чифликъ — можете ли Вие да кажете, че ако 500, ако 1500 декара отъ Балтовия чифликъ сѣ спорни, нѣма да ги купите? Ами че Вие, ако не ги купите, тогава покупката е безпредметна, тогава и Вашиятъ законопроектъ самъ по себе си пада.

Юридическото ми възражение има две страни. Най-напредъ, съгласно частното право, ако известенъ имотъ е споренъ, и следователно, като се предполага, че съответно спорната частъ нѣма да я купите, може ли, г. г. народни представители, вие да си правите вашата оценка върху цѣлия имотъ? Може ли по този начинъ вие да манипулирате съ цифритъ? Когато тукъ се говори за стотинки дори — че се откупва за толкова милиона толкова хиляди и толкова стотинки — може ли вие да манипулирате по тоя начинъ, когато не знаете точно какво купувате, когато въ вашитъ думи имаше това съмнение: „Абсолютно нищо положително азъ не зная“. Кажете ни: „Азъ провърбихъ всичко това. Заповѣдайте, г-да, писмото на Пловдивската община“. Но писа се и въ пресата и Вамъ, г. министре, всичко, което се пише въ вестницитъ, въ изрѣзки Ви се поднася всѣки денъ, Вие знаете това и азъ Ви го казахъ въ едно отъ последнитъ заседания на Парламента, преди ваканцията, когато говорихме по въпроса за инвалиднитъ пенсии, че трѣбва да имъ се отпуснатъ 20 до 30 милиона лева, които имъ се обещаха. И азъ казахъ тогава на г. министър-председателя, че вие ще намѣрите за Балтовия чифликъ 16.800.000 л., вие ще намѣрите тамъ да ги дадете, когато цѣлото народно представителство, съ малки изключения, усѣща, че цѣлата тази работа е лоша.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Може ли да се правятъ тѣзи сравнения: даванетоъ пари за купуване на и отъ съ пенситъ на инвалидитъ?

И. Януловъ (с. д): Моля, не ме прекъсвайте.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Моля, бждете малко по-логиченъ.

И. Януловъ (с. д): Г. министърътъ тогава ми отговори така: „Г. Януловъ! ще говоримъ по това когато дойде да говоримъ за откупуването на Балтовото стопанство“. Азъ попитахъ: нѣма ли пловдивскитъ депутати да провърбятъ най-после дали има заграбена общинска мера? Г. министър-председателятъ повтори: „Г. Януловъ“ — и тази забележка бѣше много права — „когато ще дойде законопроектътъ за откупуването на Балтовия чифликъ, тогава ще говоримъ и по тоя въпросъ“. И ето азъ чакахъ — тоя въпросъ дойде на дневенъ редъ и сега говоря. Е добре, какъ тогава можемъ да купуваме? Защото сегашните сме въ положението на купувачъ — Народното събрание купува този имотъ за 16.801.000 л. Какъ можете да го купите, когато казвате: „Известна частъ, 500 декара, а може би и 1500 може да бждатъ спорни и нѣма да ги купимъ“. Ако отъ страна на болшинството сте си дали дума непремѣнно да гласувате закона — което не го вѣрвамъ — най-малко да се отложи гласуванетоъ дотогава, докогато министърътъ изиска, както ми се каза полуофициално отъ самото мѣсто, преписката, която да разгледа парламентарната комисия. Азъ моля г. президента на Народното събрание, като върховенъ президентъ на всички комисии, да вземе актъ отъ това и да изиска тази преписка, за да разберемъ какво купуваме. По пунктъ четвърти г. Ляпчевъ ни каза: „Това ли сѣ вашитъ възражения?“. Азъ не знамъ дали той бѣше тукъ, но азъ изтъкнахъ и три други много силни възражения.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Тѣ сѣ доста праздни.

И. Януловъ (с. д): Е, г. Ляпчевъ, ще чуемъ и Вашитъ възражения, които сѣ пълни!

Министър-председател А. Ляпчевъ: Ще ги чуете. Вашитъ сѣ праздни, тѣ сѣ плодъ на умраза и озлобление.

И. Януловъ (с. д): На тая Ваши думи азъ мога само да се смѣя, г. Ляпчевъ.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Азъ ще се смѣя повече отъ Васъ.

И. Януловъ (с. д): У мене умраза и озлобление орещу Балтови!

Министър-председател А. Ляпчевъ: Какъ може да се изтъква това, че отъ трибуната Вие твърдите, какво имотътъ на Братя Златеви струва 5 милиона лева, а после сте се разкайвали, като сте се научили, че тая работа не била така?

И. Януловъ (с. д): Никога не съмъ се разкайвалъ, г. министре. Трѣбва да допусна, че общинскитъ избори въ София сѣ Ви смутили и затова Вие говорите сега така. (Смѣхъ)

Министър-председател А. Ляпчевъ: Хайде, сега пѣкъ общинскитъ избори!

И. Януловъ (с. д): Защо ми приписвате думи, че за Братя Златеви съмъ казалъ, че азъ съмъ се разкайвалъ, когато азъ искахъ да ви посоча, обратно, това за примѣръ? Това е просто чудовищно! Изглежда, че Вие и отъ комплименти вече не разбирате. (Смѣхъ) Азъ не съмъ се разкайвалъ. Азъ изпълнихъ своя дългъ и казахъ, понеже около сѣлката има такива и такива съмнения и подозрения, министърътъ да оттегли своя законопроектъ. И министърътъ изпълни своя дългъ — оттегли законопроекта. Това посочихъ за примѣръ на г. министъръ Христовъ — нищо повече не съмъ казалъ.

И тъй, да довърша. Ние не можемъ да извършимъ една такава покупко-продажба, тогава когато самиятъ министъръ на земледѣлието, който е нашъ пълномощникъ по тази покупко-продажба, ни казва, че ако има споръ по тази земя, азъ нѣма да купя спорното. Следователно, трѣбва да се отложатъ дебатитъ дотогава — сега сме на второ четене и върщане на законопректа въ комисията може да има само по такъвъ поводъ — докато се изиска това досие.

Но юридическата страна на въпроса има и друга насока; тя е свързана с парламентаризма. Азъ ви питамъ, г. г. народни представители, тогава, когато на насъ е предложен единъ законопроектъ на второ четене за 16.801.000 л. и който сега ще гласуваме, ние ще гласуваме една цифра. Тази цифра фигурира въ самия законопроектъ, въ който е казано: „Разрешава се на министъра на земледелието и държавните имоти да откупи земледелското стопанство на Милчо С. Балтовъ и синове, находяще се край гр. Пловдивъ, съ пространство 3.600 (три хиляди шестстотин) декари, заедно съ всички находящи се въ него спради“. Вие твърдите положително съ закона, ние ще го твърдимъ утре, а други денъ царятъ ще го твърди, че ние знаемъ положително, че тоя имотъ е на Балтови и е заграденъ отъ изтокъ съ нивитъ на дружество „Българска Швейцария“ и т. н., и се купува за 16.800.000 л. (шестнадесет милиона и осемстотин хиляди) лева. За изплащане стойността на горното стопанство и т. н. — вече фигурира специална клауза. Азъ ви питамъ: какъ можемъ да гласуваме това нѣщо, когато азъ установявамъ, че известна частъ отъ този имотъ е спорна? Когато ни се казва, ако е спорна нѣма да я купимъ, какъ можемъ да гласуваме такъвъ законопроектъ? Ако гласуваме такъвъ законъ, би било разумно да гласуваме така: Упълномощаваме г. министъра на финанситъ за нуждитъ на опитни полета, за развитие на оризовата, тютюневата и т. н. култури, да намѣри подходящи земи въ царството на цена между 2.500 и 4—5 хиляди лева декарътъ и да оклучи сдѣлката. Въ това отношение ние го оторизираме — и то би било разумното и нормалното, което влиза въ единъ стопански планъ — като при тази сдѣлка се изгълнятъ всички задължения по закона за бюджета, отчетността и предприятията. Въ такъвъ случай г. министърътъ може да направи това възражение на Парламента: азъ утре ще купя толкова декара земя, колкото се установи, че сѣ собственост на Балтови. Но когато казваме, че Народното събрание гласува, че купуваме 3.600 декара земя, точно определена, и купуваме собствената земя на Милчо Балтовъ и синове за 16.800.000 л. — когато всичко се фиксира въ законопроекта, който ще гласуваме — ние, като Парламентъ, трѣбва да знаемъ, че нашиятъ пълномощникъ, не само лично, субективно е убеденъ въ тия три положения на този чисто юридически договоръ, но трѣбва и ние да бъдемъ убедени, че всѣки моментъ той може да ни даде необходимитъ доказателства, когато ние ги поискаме. Азъ, като народенъ представител, искамъ доказателства, безспорни доказателства, че имотътъ на Милчо Балтовъ е 3.600 декара. Дайте тѣзи доказателства, азъ искамъ досието. Ако можете да посочите една парламентарна страна, където на едно такова искане на единъ народенъ представител се отговаря съ единъ бързъ вотъ въ 7 ч. вечерята, азъ ще ви кажа действително, че ние сме уникаль въ този начинъ на одобряване на една сдѣлка. Азъ съмъ ималъ случай да бъда въ много парламенти; тамъ хората се уважаватъ, а само у насъ може, когато единъ депутатъ избѣе да изгони нѣщо, да бѣде обсипанъ съ нападки и псувни. Защо е всичко това? Защото ние, като народни представители, слагаме единъ въпросъ ясно и категорично. Очевидно е, че г. министърътъ на земледелието не ще може да мине по този въпросъ съ нападки и псувни. Очевидно е, че г. министърътъ на земледелието ще трѣбва да ни установи, ще трѣбва да ни докаже тази цифра и чакъ тогава вече моето най-последно възражение само по себе си ще падне. Но при тѣзи данни, азъ мисля, че това мое възражение е напълно солидно и заради туй досега се премълчава, досега абсолютно никакви данни, никакви опровержения не сѣ дадени отъ Министерството на земледелието.

Г. г. народни представители! Нѣколко думи и по чл. 2, за да не взимамъ повторно думата. Той гласи: (Чете) „За изплащане стойността на горното стопанство, Българската земледѣлска банка авансира на Министерството на земледѣлието и държавните имоти сумата 16.800.000 л., която заедно съ лихвитъ, да се предвиди за покриване въ редовния бюджетъ на държавата за 1929/1930 финансовъ година“. Азъ искамъ по този въпросъ непремѣнно министърътъ на финанситъ да каже своята дума тукъ. Ние знаемъ, че бюджетътъ, въ всичкитъ си пера и параграфи и за най-малката сума, е напълно регулиранъ, ние знаемъ, че бюджетътъ за 1929/1930 г. е вече гласуванъ, че въ този бюджетъ не фигурира абсолютно никаква такава сума. Азъ ви питамъ: какъ, по кой начинъ вие ще гласувате съ чл. 2, че ще трѣбва да се предвиди въ държавния редовенъ бюджетъ съответна сума, заедно съ лихвитъ, за покрив-

чане на сумата 16.800.000 л., когато вие сте гласували вече бюджета? Елементарно нѣщо е, че въ единъ гласуванъ вече бюджетъ не можете да промѣните една запетайка. Вие може да внесете новъ законопроектъ за свръхсметенъ кредитъ, но азъ ви питамъ, може ли Народното събрание, може ли финансовиятъ министъръ да допуснатъ за единъ имотъ, за откупуването на Балтовото стопанство, да се внесе днесъ специаленъ бюджетенъ законъ? Ако иначе мислите да стане това, азъ ви питамъ, възможенъ ли е нѣкакъвъ другъ начинъ? Нѣма другъ начинъ. Ние ще трѣбва да го заплатимъ отъ държавния бюджетъ. Може ли Българската земледѣлска банка да отпусне единъ такъвъ заемъ? На кого ще го отпусне? На г. министъръ Христовъ лично ли? Не. Той ще се отпусне на българската държава. Ако това се отпусне като заемъ, все пакъ ще трѣбва единъ специаленъ законъ заради него. Затуй вие употребявате думата „да авансира на министерството“. Или вие смѣтате, че това нѣщо ще можемъ да го предвидимъ евентуално следъ години; сега ще бѣде нѣкакъвъ авансъ отъ нѣкъде, а следъ години ще го предвидимъ, както 160-тъ милиона — изплащанията по арбитражитъ за желѣзницитъ. Азъ това нѣщо не мога да допусна.

Г. г. народни представители! Очевидно е, че чл. 2 е абсолютно несъстоятеленъ и неговото гласуване би ни довело до положение да гласуваме формени абсурди. Но азъ зная какво ще се каже. Щомъ спрѣхъ вниманието ви на тая грѣшка, веднага ще се направи едно предложение тукъ, да се поправи въ чл. 2 годината 1929/1930 на 1930/1931 и изплащането да стане впоследствие. И да ми помните думата, че така ще стане. Азъ нѣма да се кача на тази трибуна, ако така не стане. Ще стане ли така?

П. Данчевъ (д. сг): И така може да стане, и съ единъ допълнителенъ законъ може да стане.

В. Начевъ (д. сг): Така ще стане — трѣбва да се платятъ

И. Януловъ (с. д): Е добре, вие казвате, че ще се предвиди допълнителенъ кредитъ. Нѣма да се предвиди допълнителенъ кредитъ. Така ще стане, г. г. народни представители, защото г. докладчикътъ е побързалъ вече да поправи годината 1929/1930 на 1930/1931 само на своя екземпляръ отъ законопроекта; ние, другитъ, ще си гласуваме законопроекта; ние, другитъ, до последния моментъ нѣма да знаемъ. Той си я е поправилъ. Защо? Защото г. министъръ Христовъ е съзрѣлъ, безъ съмнение, тая грѣшка. Азъ питамъ: дали г. министърътъ на финанситъ е питанъ, за да се предвиди още отъ сега за идущия му бюджетъ една сума отъ 16.800.000 л.?

Министъръ Д. Христовъ: Г. Януловъ! Ако си спомняте, законопроекта бѣше внесенъ въ течение на бюджетното упражнение за 1928/1929 г., като се смѣташе, че въ продължение на 3—4 месеца въброятно ще бѣде гласуванъ. Но, понеже ние отложихме гласуването на законопроекта, за да направимъ изследвания, за да направимъ анкети и пр., заради туй цѣлата работа трѣбваше да се забави 5 месеца, и ние сега се намираме въ друго бюджетно упражнение. Г. докладчикътъ Ви е заявилъ това и Вие го знаете, но въпрѣки туй нарочно продължавате да говорите така.

И. Януловъ (с. д): Докладчикътъ не е казалъ тая поправка, защото той докладва само заглавието. Г. г. народни представители! Предвиждането на каквато и да е сума, въ бюджета за 1930/1931 г., или за която и да е година, може да стане само съ изричното съгласие на министъра на финанситъ. Това е текстътъ въ закона за бюджета, отчетността и предприятията. Докато г. министърътъ на финанситъ не дойде и не каже, че той е съгласенъ, щото бѣдещиятъ му бюджетъ за 1930/1931 г. да бѣде обремененъ съ това задължение, дотогава, очевидно е, че вие не само не бива, а вие не можете да гласувате тая сума.

Тѣй че, ако вие тази вечеръ гласувате чл. 2, това ще покаже не само че нашитъ съмнения сѣ прави, но ще покаже и друго нѣщо — че вие откупувате съ погазване законитъ на царството.

Ето защо, това е единъ аргументъ плюсъ, че гласуването на законопроекта трѣбва непремѣнно да се отложи, особено въ свръзка съ представянето на казаното досие. Но азъ поддържамъ, че ние по никой начинъ не можемъ да предвидимъ отъ сега суми въ задължение на бюджета за 1930/1931 г. Едно такова ангажиране за редовния бюджетъ не може да стане. Елементарно правило е, законътъ за бюджета, отчетността и предприятията ни задължава:

срещу всяка сума, за която гласуваме разходъ, да гласуваме и приходъ. Де ви е приходътъ? Не може да действувате по този начинъ, за да угодимъ на Милю Балтовъ и синовете. Или трѣбва да се направи една концесия отъ страна на другитѣ племена на г. Христовъ, като нарушимъ всички законитѣ? Това нѣщо не може да стане.

Ето, следователно, и възражението ми по втория пунктъ. Азъ се резюмирамъ. Г. г. народни представители! Каквото и да казва г. министъръ-президентътъ, че нашитѣ възражения били праздни . . .

Председателътъ: Г. Януловъ! Времето Ви изтече.

И. Януловъ (с. д): Азъ казахъ, г. председателю, че по втория и третия членъ нѣма да вземамъ думата и затова ще се резюмирамъ сега само въ две минути. — Азъ намирамъ, че действително ние тукъ — заедно съ г. министъра на вътрешнитѣ работи, който, като се намира всрѣдъ 105 юристи, стана вече достатъчно юристъ — достатъчно разбираме, че и четиритѣ тия възражения сѣ толкова основателни, че не само всѣки единъ съдъ, но всяка една човѣшка логика ще ги възприеме.

Първото възражение е това, че не съществува никакъвъ пунктъ въ единъ стопански планъ по земледѣлието въ България, за държавнитѣ задачи, за насърчението и развитието на това земледѣлие, по който пунктъ ние да можемъ да посочимъ необходимостта отъ откупуването на Милю Балтовия чифликъ. Това е една конкретна сдѣлка, която въ тази форма не може да се представи на Парламента. Откупуването на частни земи за дадени държавни цели — ако съществуваше такъвъ планъ — трѣбваше да стане съ такъвъ законъ, за какъвто азъ ви говорихъ: диренето на тѣзи земи трѣбваше да стане въ свѣтлината на публичността, чрезъ конкуренция, съ опредѣлянето не само на цената, а съ опредѣлянето и качеството на земята.

Второто ми възражение е, че относно цената има една сбъркана аритметика нарочно; а тя е, че вмѣсто да се вземе оня критерий, който винаги се взема — установения сдѣлки отъ надлежно натоварената власт, нотариусътъ при окръжнитѣ сѣдилища — вмѣсто това да се направи, притурятъ се нови 5.000.000 л. и по този начинъ сумата става 16 милиона лева. А ако вземете за база 2.598 л. на декаръ получавате една цена съ 5.000.000 л. по-долу.

Третото ми възражение е, че една частъ отъ този имотъ е оспорена. А оспорено нѣщо единъ Парламентъ не може да купува.

Четвъртото ми възражение е, че Милю Балтовъ и синовете сѣ продали отъ тази сѣщата земя на една много пониска цена и че действително ние трѣбва да се обяснимъ за хора, на които липсва логика и които се занимаватъ съ праздни приказки и гласуватъ насила, ако на смѣтка на държавата можемъ да дадемъ една по-голяма цена отъ онази, която даватъ частни лица за сѣщото това стопанство на Милю Балтовъ.

И петото ми възражение е това, че въ печата се изнесоха достатъчно данни, отъ които се вижда, че цѣлата тая сдѣлка е поставена на лична почва; че по тази сдѣлка една голѣма частъ отъ болшинството се противопоставя; че въ Парламента има почти общо съгласие — съ изключение само на нѣколко души депутати — тази сдѣлка да не се осъществи.

При едно такова положение достоинството на г. министъра на земледѣлието налага, щото той да си оттегли своя законопроектъ. Въ всѣки случай не само нашата група, но азъ заявявамъ публично, и нека се отбележи въ протоколитъ, че съ изключение на групата депутати около министъръ Христовъ, всички сѣ заявили достатъчно публично, че сѣ противъ този законопроектъ. (Ржкоплѣскания отъ лѣвицата)

(Председателското мѣсто заема подпредседателътъ А. Христовъ)

Председателстващъ А. Христовъ: Има думата народниятъ представител г. Стоименъ Савовъ.

С. Савовъ (д. ст): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Чакайте да взема най-напредъ куражъ. Действително, единъ обикновенъ депутатъ, какъвто съмъ азъ, ще трѣбва да има голѣмъ куражъ, за да излѣзе да спори по единъ такъвъ въпросъ въ единъ Парламентъ, въ който има 105 души юристи. Но още когато законопроектътъ се повърна въ комисията, азъ категорично, ясно и смѣло заявихъ, че нѣма да гласувамъ за тоя законопроектъ и за начина, по който този имотъ се откупува. Съображенията ми бѣха следнитѣ.

Поради всичко онова, което ставаше въ кулоаритѣ на току-що изгорѣлото Народно събрание, и поради оная голѣма и нечестна апитация и шушукания отъ заинтересованитѣ хора — било отъ самитѣ стопани, било отъ онѣзи хора, които искаха да имъ услужатъ; нито познавамъ Милю Балтовъ, нито неговитѣ синове, нито пъкъ се основавамъ на клоки, които се пушатъ по тѣхенъ адресъ, че синоветъ му били комарджии и не зная какви; това не ме интересува — съвѣстътъ ми не допускаше да гласувамъ за законопроекта.

Народното събрание реши този законопроектъ да се върне въ комисията, за да се направи единъ обстоенъ докладъ. Тоя докладъ азъ съ моята грамотностъ, колкото я имамъ, го четохъ нѣколко пѣти. За голѣмо съжаление, съ опожаряването на Народното събрание изгорѣ тоя докладъ и не се намира въ рѣшетъ на народното представителство сега, когато се разрешава този въпросъ. Тукъ нѣма 10% отъ народнитѣ представители да притекаватъ този докладъ и да сѣ го чели. И азъ съмъ доволенъ, че г. министърътъ на вътрешнитѣ работи, г. президентътъ, имъ възможностъ да прочете по-голямата частъ отъ тоя докладъ презъ време речта на г. Януловъ. (Смѣхъ всрѣдъ лѣвицата) Тоя докладъ не е подписанъ отъ никого, той е анонименъ, но съдържа много ценни работи за мене и за моята съвѣстъ, за да мога да заявя втори пѣтъ, и най-категорично, че за честта на Парламента и за негова честъ г. министърътъ на земледѣлието трѣбва да оттегли този законопроектъ.

Азъ съмъ участвувалъ въ комисии по оценка на сгради и мога да заявя, че тия сгради, които фигуриратъ въ тоя протоколъ, сѣ абсолютно негодни за държавно стопанство. Трѣбва Камарата предварително да гласува 5 милиона лева, за да изхвърли всички керпичи, паянти и керемиди тамъ и да се почне на нова смѣтка да се реди.

Другъ въпросъ, който се повдигна тукъ — а въ протокола на комисията го нѣма — и който е много същественъ, е за спорното мѣсто — ако има такова. Кое е това спорно мѣсто — туй трѣбваше да се каже, макаръ и пѣтъ декара да е. Въ протокола се казва, че има негодна и бедна земя въ това стопанство, за нищо негодна. И, действително, ако тя бѣше годна, нѣмаше да дойдатъ тия хора до това положение. Може за това да сѣ били причина агрономитѣ, които сѣ давали акълъ на този стопанинъ да прави чешми, крапове, клозети, да прави керпичи, да прави цигански жилища съ по два метра височина. Кой законъ за благоустройството позволява това? И последната колиба не се позволява да бѣде съ два метра височина. Въ протокола пише, че тамъ имало евтини работници-цигани. Тежко и горко! Тоя чифликъ е пропадналъ само защото е работено съ цигани. съ гладни хора. А нашата пословица казва: „Гладна кокошка, просо снува“. (Смѣхъ) И ко г. министърътъ на земледѣлието има предъ видъ евтинитѣ работници-цигани, за да иска да дадемъ 17 милиона лева за това стопанство, тежко на Васъ, г. министре на земледѣлието, който искате да правите подобрения на земледѣлското стопанство. Тамъ се иска нѣщо солидно и модерно; всѣки българинъ, който ще отиде тамъ, да види нѣщо образцово. Тамъ ще се дадатъ държавни пари. Забилъ колове, турилъ керемиди, стари и нови — цигли! Ами всичко това е бошъ-лафъ. Това не може да се купува. Кѣде ви е техническиятъ протоколъ, подписанъ отъ инженери? Кѣде е скицата, кѣде е емлячната комисия? Колко данѣкъ е плащалъ стопанинътъ за тия сгради? Има ли го това? Нѣма го! При липса на тѣзи работи не може да се изнасилва волята на Парламента. И азъ съмъ убеденъ и вѣрвамъ, като въ Бога, на министъръ-председателя, който много пѣти е отклонявалъ такива работи, че не ще допусне този законопроектъ да стане законъ.

Ние сме трачени, нашитѣ бради сѣ скубани поради изопачаването на хорскитѣ работи. Кого ще убедимъ, че тия керпичени сгради съ стотици квадратни метра не сѣ правени безплатно? Не може държавата днесъ, 50 години следъ освобождението, да купува керпичени здания. Това е изключено, това е абсурдъ. Ако народното представителство се съгласи да приспадне 5 милиона лева отъ стойността на това стопанство, за да го очисти, то е друго. Разправятъ ми, че тамъ маркучи, помпи — всичко е рѣждасало. Ако то е било въ услуга на стопанина, той нѣмаше да го продава днесъ.

Но има друго нѣщо. Ние имаме други държавни стопанства, каквито сѣ „Кабиюкъ“, „Клементина“, Садовското училище — дайте, г. министре на земледѣлието, да дадемъ половината отъ тѣзи пари на тѣхъ, за да си подобрятъ сградитѣ! Садовското училище съществува отъ дълги години и е дало питомци, които сѣ услужвали и ще услуж-

вaт на България. Г. министре на земледелието, не се на-
прѣгай! (Смѣхъ) Нѣма да гласуватъ депутатитѣ и азъ нѣма
да гласувамъ за този законопроектъ. Оттегли го! (Ржкопѣ-
скания отъ лѣвицата. Оживление)

Председателстващъ А. Христовъ: Има думата народ-
ниятъ представителъ г. Калоянъ Маноловъ.

К. Маноловъ (зан): Г. г. народни представители! Не е
въпросътъ за шегата, когато се предлага единъ законо-
проектъ за откупуване на едно стопанство за нуждитѣ на
държавата, въ което стопанство ще се правятъ опити, които
ще се използватъ за подобрене на българското земледѣ-
лие. Докладътъ, който направи комисията, която ходи да
прегледа това стопанство, привлѣче вниманието на всички
народни представители, привлѣче и моето внимание. Ако
това стопанство съ своитѣ постройки отговаряше действи-
телно на назначението, за което се откупува, би имало смѣ-
сътъ да се откупи отъ държавата. Обаче отъ доклада,
който се направи, се вижда, че това сѣмъ едни паянтови по-
стройки, строени въ различни времена, споредъ нуждитѣ на
времето; строени сѣмъ неопитни хора съ керпичи, дѣски,
колове и пр.

Иска се отъ държавата да закупи срещу 16.800.000 л.
това стопанство въ единъ моментъ, когато отъ министер-
ското мѣсто, отъ министра на финанситѣ, отъ министъръ-
председателя, щомъ ние искаме известно подобрене въ
нѣкоя отраслъ на нашия стопански животъ, веднага ни се
отговаря, че всичко онова, което може да се направи, е на-
правено, че повече не може да се даде, защото бюджетътъ
е претоваренъ, трѣбва да се приключи при опредѣлена
норма.

Питамъ се: какъ можемъ ние да гласуваме единъ новъ
бюджетъ, единъ предварителенъ бюджетъ, тъй да се каже,
за 1930/1931 финансова година отъ 17 милиона лева близо,
когато още отъ сега се чертаятъ за това бюджетъ много
по-големи и по-сѣществени нужди; когато земледѣлското
население изнемогва; когато въ много мѣста, въ много око-
лици, поради продължителната и студена зима посѣвътъ сѣ
измръзнали и земледѣлцитѣ се принудиха на нова смѣтка
да засѣватъ? Недопустимо е за Парламента да гласува една
сума отъ 17 милиона лева, за да откупува това стопанство.

Г. Януловъ бѣше много логиченъ, когато каза, че ако
откупуването на това стопанство е нужно за осѣществя-
ването на единъ установенъ стопански планъ на Министер-
ството на земледелието, въ реда на нѣщата ще бѣде то
да се откупи. Но този начинъ на откупуване на това сто-
панство ми се вижда нелогиченъ. Не е тоя пѣтътъ, по който
трѣбва да се върви. И азъ мисля, че този въпросъ е обър-
натъ просѣтено внимание, особено на народнитѣ пред-
ставители отъ мнозинството. Азъ чухъ и отъ мнозина депу-
тати отъ мнозинството, че не сѣмъ съгласни съ това отку-
пуване, критикуватъ тоя начинъ на откупуване.

Г. г. народни представители! Партийната дисциплина,
която трѣбва да сѣществува въ всѣка група, трѣбва да се
спазва дотолкова, дотолкова не се засѣга престижътъ на
Народното събрание. Обществениятѣ интереси, обаче, трѣбва
да стоятъ по-високо отъ всичко друго. Азъ се надѣвамъ,
че г. министъръ-председателътъ, който е доказвалъ много
пѣти съ своитѣ действия...

К. Куневъ (д. сг): (Смѣе се)

К. Маноловъ (зан): Не е за смѣхъ. Това сѣмъ 17 милиона
лева, които давате въ единъ моментъ, когато народътъ из-
немогва. Много шушукания се правѣха, че тѣзи хора били
въ тежко положение и трѣбвало да имъ помогнете, да ги
спасите. И много бѣше правъ г. Януловъ, който каза: „Ако
тѣ сѣмъ въ тежко положение, нека да подадатъ заявление до
проштарната комисия, да искатъ да се опростятъ данъ-
цитѣ имъ“.

Г. г. народни представители! Имайте предъ видъ, че
стопанското и финансовото положение на страната днесъ е
много тежко, че дребнитѣ сѣществувания сѣмъ загизали до
уши, че тѣ сѣмъ заборчѣли. И ако чрезъ откупуване имотитѣ
на тѣзи хора вие искате да възстановите тѣхното поло-
жение, трѣбва да знаете и да разберете, че българскиятъ
народъ въ своето грамадно болшинство е сѣщо така въ
тежко положение, и търси въ себе си сили, за да излѣзе
отъ това положение и да плати данъцитѣ си на държавата.
Съ тоя начинъ на услуги, азъ мисля, че нѣма да направимъ
добре.

Нѣкой отъ сговориститѣ: Не се правятъ услуги.

К. Маноловъ (зан): Азъ бѣхъ направилъ питане до
г. министра на земледелието относно доставката на единъ

риболовенъ корабъ, но и до днесъ не ми се е отговорило.
Тамъ азъ питахъ, какъ се правятъ доставките въобще. За
тоя риболовенъ корабъ г. министърътъ на земледелието
заявяваше, че е купенъ много евтино и че турската държава
е готова да плати 10 милиона лева за него, а той и до днесъ
стои въ Варненското пристанище, и никой не го ще. По-
харчиха се 5 милиона лева за този корабъ, похарчиха се
1 милионъ лева отъ хора техници, които се изпратиха въ
странство, за да следятъ неговото строене. И до днесъ не
се дава отговоръ кои сѣмъ виновницитѣ, които една година
ядоха въ странство срѣдства на държавата, за да следятъ
строенето на тоя корабъ, но, въпрѣки това, той не бѣлъ
построенъ по опредѣления планъ. Докараха го въ Варнен-
ското пристанище, изреждаха се 5—6 комисии да го прие-
матъ и, въ края на краищата, корабътъ и до днесъ стои
неоткупенъ въ пристанището. И азъ признавамъ, че г. ми-
нистерътъ на земледелието се стреми да направи много
работи, има сили въ себе си, но има други личности, които
сѣмъ то заобиколили, които му поставятъ много капани и отъ
който азъ мисля, че той трѣбва да се отрве.

Азъ нѣма да гласувамъ за законопроекта, и моля на-
родното представителство, моля и г. министъръ-председа-
теля да направи всичко потрѣбно, тоя законопроектъ да се
оттегли, за да не остане впечатление въ народа, че Парла-
ментътъ не изпълнява своя дългъ както трѣбва.

Председателстващъ А. Христовъ: Има думата народ-
ниятъ представителъ г. Борисъ Ецовъ.

Б. Ецовъ (д): Г. г. народни представители! Нека ми бѣде
позволено преди всичко да се усъмня, че докладътъ на
комисията е дѣло на самата комисия. Членовѣтъ на коми-
сията ходиха въ въпросното стопанство въ такова време,
когато бѣше абсолютно невъзможно да се изучи стопан-
ството — земята бѣше покрита съ снѣжна покривка.

П. Разсукановъ (д. сг): Тамъ нѣмаше снѣгъ — това е
положително.

Б. Павловъ (д): Вие бѣхте ли тамъ?

П. Разсукановъ (д. сг): Да, да бѣхъ.

Б. Ецовъ (д): Азъ самъ, макаръ и членъ на тази коми-
сия, не можахъ да отида по простата причина... (Възра-
жения отъ сговориститѣ)

Министъръ Д. Христовъ: Избѣга!

Б. Ецовъ (д): Азъ не бѣгамъ отъ своя дългъ.

Министъръ Д. Христовъ: Не Ви е срамъ!

Б. Ецовъ (д): Отъ какво ще ме е срамъ? Азъ се чудя,
какъ можете да имате този куражъ, за нещастieto на тази
страна.

Министъръ Д. Христовъ: Вие не отидохте да изпълните
своя дългъ.

Б. Ецовъ (д): Вие не можете да бѣдете министъръ! Азъ
не бихъ Ви поставилъ за писаръ и въ най-малката канце-
лария! Вие провалихте тая страна!

Министъръ Д. Христовъ: Какви сѣмъ тия гюрлтии?

Б. Ецовъ (д): Срамота е!

Министъръ Д. Христовъ: Вие не дойдохте тамъ, а си
гледяхте Вашитѣ лични работи.

Б. Ецовъ (д): Вие прахосвате държавнитѣ срѣдства, на-
роднитѣ срѣдства, печелени съ кървавъ трудъ и потъ. Вие
имате куража да се нахвърляте върху менъ тогава, когато
азъ най-искрено, най-честно и почтено искамъ да изнеса
тукъ онова, което става за смѣтка на тоя изстрадалъ
народъ.

Г. г. народни представители! Азъ съмъ членъ на ко-
мисията, но не можахъ да отида по простата причина, че
на нѣколко пѣти се издаваше покана членовѣтъ на коми-
сията да отидатъ да прегледатъ това стопанство, и подъ
благовидния предлогъ, че министърътъ на земледелието е
занятъ, комисията не можа да отиде на време. Следъ три-
четири отлагания, най-после комисията отиде и то въ съ-

ставъ такъвъ, който, споредъ моето дълбоко убеждение, е некомпетентенъ да прецени, дали откупуването на това стопанство може да биде отъ полза за страната.

Г. г. народни представители! Погледнете списъка на членоветъ на тази комисия — всичката ми почитъ, моето най-голямо уважение къмъ тѣхъ — и вие ще видите, г-да, че това сѫ хора, на които липсва каквато и да е компетентностъ въ тая областъ. Съ изключение на двама-трима души, всички останали сѫ адвокати и търговци, хора, които нѣматъ нищо общо съ земледѣлието. И азъ смѣтамъ, че нещастieto на тази страна, при тоя толкова работливъ и пестеливъ народъ, въ тази обетована земя, където всички култури вирѣятъ, иде отъ тамъ, че страната ни се управлява — това е вѣрно за всички времена, за всички режими — отъ хора, на които липсва компетентността въ тази областъ.

Казвамъ, споредъ мене, докладътъ не е дѣло на комисията, той е дѣло сигурно на човѣкъ, който, най-малко, е заинтересованъ или на човѣкъ, на когото му е заповѣдано да състави този докладъ. Азъ го игнорирамъ напълно. Посочени сѫ три мотиви, а сѫ изброени четири! Така той се прочете въ комисията и така се напечати. Тоя дребенъ и нищоженъ на видъ фактъ говори твърде много — че действително докладътъ не е дѣло на комисията, и азъ декларирамъ, че ще се откажа отъ депутатския си мандатъ, ако единъ отъ членоветъ на комисията излѣзе и декларира тукъ, че докладътъ е дѣло на комисията. (Възражения отъ сговориститѣ). Нека единъ излѣзе да каже! Азъ правя тази декларация. Какво искате повече? (Глъчка).

Председателстващъ А. Христовъ: (Звъни).

Б. Ецовъ (д): Г. г. народни представители! Изброени сѫ 4 мотиви за откупуването на това стопанство: първо, за подобрене оризовата култура и увеличаване доходността отъ тази култура, второ, за подобрене зеленчуковото производство; трето, за подобрене на фуражното производство и, четвърто, за подобрене нѣкои индустриални растения. Ако е въпросъ да се правятъ опити, споредъ моето дълбоко убеждение и споредъ моето скромно мнение, тия опити биха могли да се правятъ върху площъ отъ 10—15—20—50—100 декара. Но да се правятъ опити на голѣми площи, това за мене е абсолютно необяснимо; това за мене не значи ни повече, ни по-малко отъ това, да се удължава държавната трапеза за по-голямо нещастие на този народъ.

Т. Ерменковъ (д. ст): Вие като компетентенъ ли говорите?

Б. Ецовъ (д): Е! — Въ единъ споръ въ комисията по Министерството на земедѣлието съ г. министъра на земедѣлието, ние достигнахме до тамъ, че г. министърътъ да ни каже: „Не е въпросътъ да се правятъ само опити, но тази голѣма площъ ни е необходима, за да може да се произведатъ ония семена-майки, които е необходимо да ги имаме на бърза рѣка, за да могатъ да се раздадатъ на населението. Та да могатъ да се използватъ тия нови облагородени семена, които обещава да дадатъ по-голяма реколта“.

Министъръ Д. Христовъ: Щомъ поставяте този въпросъ тукъ, това показва, че не сте компетентенъ.

Б. Ецовъ (д): Азъ ви казахъ, че докато на тия мѣста (Сочи министерската маса) стоятъ хора като Васъ, най-лоши дилетанти, дотогава нещастieto ще гнети тая нещастна страна. (Възражения отъ сговориститѣ)

Б. Павловъ (д): Какъ може да приказва министърътъ така?

Министъръ Д. Христовъ: Какъ можете да обвинявате цѣла комисия, избрана отъ Народното събрание, и да казвате, че е некомпетентна? Това е неприлично отъ Ваша страна.

Б. Ецовъ (д): Азъ оспорвамъ компетентността на тая комисия съ рискъ да изгубя своя депутатски мандатъ. Какво ще кажете на това?

По-нататъкъ. Г. министърътъ иска голѣма площъ, за да може да се произведатъ голѣми количества добри семена-майки, които да се раздаватъ на населението. Г. г. народни представители! Позволявамъ си куража да ви кажа, че тогава, когато ние добиемъ добри резултати, ко-

гато добиемъ добри семена-майки, нищо по-лесно отъ това цѣлата страна само въ продължение на 2—3 години да се залѣе съ тѣхъ. Съзнава ли се тукъ, въ София, откъдето иде злото въ нашата страна, . . . (Възражение отъ сговориститѣ) — Да, да, азъ съмъ готовъ да споря съ васъ и по тоя въпросъ, защото вие всичко въ тая страна го събирате тукъ.

Нѣкой отъ сговориститѣ: Тукъ не е село, а е столица.

Б. Ецовъ (д): Тукъ билъ центърътъ на нашата култура и на нашитѣ богатства. Азъ тая култура не я виждамъ. Концентрация на богатствата азъ виждамъ, но вие не виждате злота, която единъ денъ ще се излѣе върху вашитѣ и върху нашитѣ глави. Вие злото не го виждате, но то иде, то ще дойде. Вие не го виждате сега, както и не го виждахте и преди войнитѣ, както не го виждахте и въ времето на Стамболийски; както не го виждате днесъ, тъй нѣма да го видите и утре.

Г. Нешковъ (д. ст): Г. Ецовъ! Азъ бѣхъ при провѣрката на Вашия изборъ и знаа, че за този мандатъ, за който вие декларираете, че сте готови да се откажете, зачертахте на Илия Тодоровъ 3.600 гласа. Тогава много милѣхте за него, а днесъ така леко го поднасяте на тепсия и се отказвате отъ него.

Б. Ецовъ (д): Вие бихте се гордѣли съ моя изборъ. Азъ съмъ съгласенъ на една анкета, и, ако се установи, че моятъ изборъ е опороченъ, че моята дейностъ е опорочена съ нѣщо, пакъ декларирамъ, че ще напусна Камарата.

К. Лулчевъ (с. д): За всички опорочени избори — анкета!

Б. Ецовъ (д): Какъ така можете да се нахвърляте върху менъ? Идете разпитайте. (Глъчка)

Председателстващъ А. Христовъ: (Звъни)

Б. Ецовъ (д): Та, г. г. народни представители, накъсо казано, ако е въпросъ да се доберемъ до резултати, до добри семена-майки, ние можемъ да направимъ опити върху 10—15—20 или 100 декара земя най-много. Ако е въпросъ да се доберемъ до едно по-голямо производство на тия семена-майки, за да можемъ да заѣмемъ страната съ тая новопридобита култура, нищо по-лесно отъ това. Самото население, за което се е създадено мнение, че е консервативно, че е непригодно да възприеме новото и да се нагажда къмъ него, увѣрявамъ ви, азъ го познавамъ много добре, ида отъ неговата срѣда, ако вие дадете на това население нѣщо сигурно, то въ едно кѣсо време ще се наподи, ще се приспособи къмъ него и ще го използва. Естествено, земедѣлието е една твърде трудна, твърде рискована работа. То е въ пълна зависимостъ отъ климатическитѣ условия и тъкмо затова, защото тѣ сѫ тъй промѣнливи, затуй населението не може тъй урбулишки да върви, още повече, защото то разполага съ малко земя, съ по 30—40—50—100 декара земя. То не може бързо да се отдаде на експерименти, на опити, за които нѣкой не го е убедилъ, че ще му дадатъ добри резултати. Всички опити, които сѫ правени въ тая страна, не сѫ дали резултати, които да убедятъ населението въ това, че хората, които сѫ носители на знания, на наука, на цивилизация въ тая страна, особено въ областта на земедѣлието, сѫ сигурни въ своята работа. Често пакъ азъ слушамъ тукъ да се говори, че въ Германия, въ Дания добивали по 200—300 кгр. зърнени храни на декаръ. Та нима вие мислите, г. министре на земедѣлието, че въ тая нещастна страна ние нѣмаме земя, която да дава по 300 кгр. на декаръ? Имаме. Почти цѣла България е такава, съ изключение на планинскитѣ мѣста. Нещастieto иде отъ климатическитѣ условия, за които вие най-много сте способствували да бѣдатъ промѣнени въ ущърбъ на голѣмитѣ интереси на тоя народъ.

Е. Колевъ (д. ст): Какъ сме способствували?!

Б. Ецовъ (д): Вие постоянно говорите тукъ, че искате да създавате условия за единъ споенъ животъ, особено за земедѣлското население. Но какво правите вие съ горитѣ? Нека ми позволи Народното събрание да изкаже най-голямо съмнение въ Вашата дейностъ. У менъ се е сложило убеждението, че вие сте издигнали въ культъ това, че селото се управлява съ матия! (Възражения отъ сговориститѣ) Азъ го приписвамъ на г. министъра на земедѣлието. — Азъ говорихъ и съ английския инженеръ Рейвъс,

когато се връщаше от обиколката си из Мжтивирь, Ихтиманско. Аз го попитах какви резултати ще има от онова, което се казва иригации, баражи и т. н. и т. н., толкова много работи, които са замислени и за които ще отидат такива огромни средства за сметка на този народ, който има толкова голяма нужда от тия средства във форма на кредити директни, а не косвени, както ги дават вие. Защото, ако вие искате да направите населението на тази земеделска страна, то да добрува, до известна степен, разбира се, ще трябва преди всичко да му дадете кредит от всички ония народни спестявания, вложени в народните кредитни институти, направо, а не чрез разни посредници, банки и пр., които са си поставили за цел да спекулират, да реализират известни печалби. Моето дълбоко убеждение е, че една от големите причини за лошото положение на нашия народ е там. Въмъсто да се занимават с тия големи работи, които не са лъжица за вашият уста, по-добре би било всички училища у нас да се поставят на по-добри начала, и цялата страна да се залее с земеделски училища въмъсто с гимназии. Г. Рейвс ми каза следното: „Плановетъ на г. инженер Ангеловъ са добри, обаче да се добият резултати за ония култури, които най-много се съятъ в вашата страна, това е абсолютно невъзможно. Тия баражи и резервори ще могат да се използват за оризовата култура, за царевичата, особено за овошните дървета, но не и за зърненитъ храни“. А България е една страна, по-голямата площ на която се използва за отглеждане на зърнени храни.

Министъръ Д. Христовъ: Г-не! Отъ Вашата „компетентност“ не се ли срамувате?

Б. Ецовъ (д): Вие, като отидете в Южна България, ще видите какво представлява отъ себе си царевичната култура. Царевичната в Южна България се сѣе дотолкова, доколкото да се хранятъ прасетата с нея, да прощавате. (Възражения отъ сговориститъ. Глъчка)

Председателстващъ А. Христовъ: (Звъни)

Б. Ецовъ (д): Въ заключение, г-да, ще кажа: моето мнение е, че този чифликъ, това стопанство не трябва да се купува, защото отъ него не може да се очакватъ абсолютно никакви ползи за страната. Азъ съмтамъ, че абсолютно никаква нужда не налага, не повелява откупуването на това стопанство. Ако е въпросъ да се правятъ нѣкакви опити, тия опити може да се направятъ и въ Татаръ-Пазарджикъ, и въ Садово, които са толкова много близко отстоящи отъ Пловдивъ.

П. Анастасовъ (с. д): Г. Ляпчевъ! Всичкиятъ Ви хора са противъ откупуването на това стопанство.

Б. Павловъ (д): По-рано, г. Ляпчевъ, и вие бѣхте противъ този законопроектъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Не съмъ билъ противъ.

Б. Павловъ (д): Нѣколко пъти насила го сваляхте отъ дневния редъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Сваляхъ го, защото желанието ви бѣше да се осветлите; затуй отиде и цяла комисия въ Пловдивъ.

П. Анастасовъ (с. д): По формални причини и сега не може да се гласува законопроектътъ!

Председателстващъ А. Христовъ: (Звъни) Моля, тишина, г-да!

Има думата народниятъ представител г. Никола Пждаревъ.

Н. Пждаревъ (д. сг): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! При разглеждането на законопроекта за финансовото обособяване на желѣзницитъ ние чуваме хубавитъ думи на нашия г. министъръ-председателъ, нашия най-старъ парламентаристъ, може би, тукъ, който ни казваше: „Трѣбва въ всѣко наше дѣло да се ръководимъ отъ здравия разумъ, отъ голѣми икономии, и съ пълна чистота, ако искаме да постигнемъ добри резултати за нашата страна“. Азъ съмъ убеденъ, г. г. народни представители, че и безъ тази поканна на г. министъръ-председа-

теля — тя не е излишна въ всѣки случай — народнитъ представители при решаването на всѣки въпросъ иматъ предъ видъ това и се ръководятъ при гласуването на това, което имъ се слага на разглеждане въ Народното събрание, отъ тѣзи съображения — да може да се помогне на нашата много измѣчена, много изстрадала страна и днеска поставена въ много тежко положение.

Законопроектътъ за откупуване Балтовото стопанство, който се прие на първо четене, г. г. народни представители, не предрешава въпроса, че непременно Народното събрание иска оцѣне кои този имотъ да се откупи. Защото, г. г. народни представители, Народното събрание бѣше въ правото си да иска, макаръ по принципъ да не е за откупуването на този имотъ, законопроектътъ да мине презъ щателната и компетентна провѣрка на комисията, за да не направи то нѣкаква грѣшка, когато ще откаже да откупи този имотъ. Азъ знаа въ практиката ми като народенъ представителъ единъ такъвъ случай преди години, когато ние, като народни представители, попрѣчихме на тогавашното управление да извърши едно полезно за държавата дѣло само затова, защото ние, като народни представители тогава отъ лѣвицата, изказахме едно подозрение къмъ министъра на финанситъ, че въ сдѣлката за откупуването на едно здание въ Варна, притежание на единъ французки пансионъ, имало нѣкакви тайни замисли, имало нѣщо нечисто. Тогава зданието можеше да се купи за 3 милиона лева и да се направи една добра сдѣлка за държавата.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Не за 3, а за 5 милиона лева.

Н. Пждаревъ (д. сг): За 3 милиона лева бѣше предложението.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Не е важно това.

Н. Пждаревъ (д. сг): Тогава министърътъ на финанситъ оттегли предложението си. Подиръ това, мисля, че държавата откупи същото това здание за 10 милиона лева.

Д. Нейковъ (с. д): Но пакъ не ни убеди, че е полезно да го откупи. И сега пакъ се изтъкнаха тия съображения, които се изтъкнаха въ земеделско време.

Н. Пждаревъ (д. сг): Г. г. народни представители! Опасно е народниятъ представителъ, водимъ само отъ нѣкакви подозрения, да не би да попрѣчи да се извърши една полезна сдѣлка за държавнитъ интереси, за държавното стопанство. Затова азъ съ голѣмо нетърпение очаквахъ доклада на парламентарната комисия, смѣтайки, че въ него ще намѣря добъръ, положителенъ и ясенъ отговоръ на всички въпроси, които трѣбва да си постави единъ народенъ представителъ, когато ще гласува откупуването на този имотъ. Преди всичко, г. г. народни представители, държавата откупува частенъ имотъ само тогава, когато се констатира, че наистина обществени нужди, ама безспорни, неотлагаеми обществени нужди изискватъ този имотъ да бѣде на държавата. И азъ искахъ и търсѣхъ да намѣря въ доклада на парламентарната комисия констатации на тия нужди на държавата. Въ доклада на комисията се казва, че този имотъ може да послужи за това, за друго, за трето, за четвърто. Казва се „може“, но нѣма подчертано, че държавна нужда изисква да се установи едно опитно поле въ Пловдивъ, за да се опита оризицната култура, за да се опита зеленчукопроизводството, памукопроизводството, коноппроизводството и т. н. И когато, г. г. народни представители, въ бюджета, който ние гласувахме неотдавна, стои специално опитно поле за оризосяне въ Чирпанъ, за поддържането на което гласувахме 1.600.000 л. тази година, когато има едно опитно поле въ Чирпанъ за произвеждане зеленчуково семе, когато има опитно поле въ Чирпанъ за произвеждане на тия култури, за които се говори въ този докладъ, че това стопанство, което се иска да бѣде откупено, може да послужи, азъ се питамъ: коя е обществената нужда, която застава държавата днесъ да откупи този имотъ? Ако тази обществена нужда не е констатирана, не е неотлагаема, при това стѣснено положение на нашитъ финансии, при тая невъзможностъ да се поддържатъ нашитъ съществуващи стопанства въ добъръ редъ и въ добро положение, азъ се питамъ: съ какъвъ куражъ азъ, народенъ представителъ, ще се съглася сега да се гласуватъ 16 милиона лева за откупуването на това стопанство?

И, г. г. народни представители, права б'ше бележката, която се направи: ако държавата наистина има за задача да съдействува, да напътва, да стимулира земеделското производство в нашата страна, тя не може да прави това току-така, безъ контрол и безъ см'тка. Ние приехме, г. г. народни представители, единъ принципъ въ нашето законодателство, легналъ въ основата на закона за трудовитъ земеделъски стопанства: ние признахме, че не бива да отд'ляме за производството на нашитъ стопани голъми пространства земя; ние признахме, че голъми социални и държавни интереси налагатъ, земитъ да бждатъ разпределени между тия, които произвеждатъ, за да работятъ надъ т'хъ като собственици, като стопани. И когато ние се явяваме днесъ да нарушимъ този нашъ принципъ, за да задържимъ за държавата едно пространство отъ 3.600 декара за семеипроизводство, за оризопроизводство и за разни други производства, азъ се питамъ, г. г. народни представители, къде остава този нашъ принципъ и съ какво право ние пос'бгахме на частнитъ стопанства, за да ги намалимъ на 300 декара, а он'зи, които сж модерни, да ги намалимъ на 1.500 декара?

Г. г. народни представители! Държавата не може да държи въ ржцетъ си едно таково голъмо количество земя за едни задачи, които не изискватъ т'кмо таково количество. Има много хора, които чакатъ да работятъ т'зи 3.600 декара. И специаленъ законъ се издаде съ целъ да не може таково количество земя да стои въ ржцетъ на единъ стопанинъ. Както виждате, обаче, т'зи 3.600 декара сж останали въ ржцетъ на единъ стопанинъ, въпр'ки постановленията на закона. Какъ сж останали, това азъ не зная.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Да Ви кажа какъ сж останали. Още отъ самото начало, когато се е прилагалъ законътъ, презъ управлението на земеделцитъ, още тогава това стопанство е било избрано да остане ц'ло съ огледъ да стане единъ день държавно. Продължавайте сега.

Б. Ецовъ (д): Не е така. Т' сж н'колко братя и на вс'киго отъ т'хъ е признато право върху 1.500 декара.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Защо ще споримъ сега? За това стопанство и за „Минкова махала“ така се е см'тало тогава. Право ли се е см'тало или криво, то е другъ въпросъ. Иначе щ'ха да го разпокжсатъ.

Н. Пждаревъ (д. сг): Възможно е това да е съображението.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Вс'ки разуменъ принципъ, прилаганъ, има своитъ разумни изключения.

Д. Нейковъ (с. д): За „Минкова махала“ б'ше така.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Сжщото е и за това стопанство.

Н. Пждаревъ (д. сг): Допускамъ, че г. министъръ-председателътъ е запознатъ съ въпроса и знае, защо това стопанство е останало така ц'ло. Допущамъ, че това е съображението, което е диктувало запазването му. Но, г. г. народни представители, ако това стопанство трб'ваше да се откупува по т'зи съображения, които се излагатъ въ мотивитъ къмъ законопроекта, и ако комисията е нам'рила за нужно да отиде на самото м'сто, да пров'ри състоянието на стопанството, за да може да даде на Народното събрание осв'тление по това състояние и да иска откупването на стопанството, азъ см'тамъ, че въ доклада на комисията не ни се даватъ много сериозни основания, за да можемъ да се опремъ на този докладъ. Може би, членоветъ на комисията много добросъвестно да сж възприели н'кои съобщения, но за мене е достатъчно, гдето въ този докладъ — една официална книга, единъ официаленъ докладъ до Народното събрание, единъ докладъ, възъ основа на който се иска гласуването на този законопроектъ — е поставено, че държавата трб'ва да откупи за 36.000 л. и една мелница съ единъ сръбски водениченъ камъкъ, на жел'зненъ постаментъ затова, защото тя имала мощността да смила 5.000 кгр. зърно на денонощие. Г. г. народни представители! Сръбски камъкъ да см'ли 5.000 кгр. зърно на денонощие, не знамъ, но това е н'що нев'роятно.

Д. Нейковъ (с. д): Трб'ва да е гр'шка.

Н. Пждаревъ (д. сг): Това показва, че по този въпросъ или не сж пров'рили добре, или пъкъ сж погледнали много леко. И тази цена ние ще дадемъ възъ основа на единъ такъвъ докладъ! Е, г. г. народни представители, признайте, че когато по такъвъ начинъ се осв'тлява Народното събрание, ще имаме право да се усъмнимъ, дали и другитъ данни, които се даватъ въ доклада, не сж пакъ така пров'рени, както е пров'ренъ този пунктъ, за който очевидно вс'ки може да схване и разбере, че не изразява самата истина.

Ето защо, г. г. народни представители, за мене и по отношение на цената вече се явява единъ голъмъ въпросъ.

И, най-сетне, г. г. народни представители, ако Народното събрание е гласувало единъ законъ за трудовитъ земеделъски стопанства, споредъ който всички земи на частнитъ стопани, надминаващи 300 декара, или на образцови стопанства надъ 1.500 декара, ще се отчуждаватъ за он'зи специални нужди, които този законъ предвижда, съ 50% отъ пазарната имъ цена, защо сега държавата ще трб'ва да откупи това стопанство по пълната му стойностъ, когато, ако тя не го взем'ше, то трб'ваше да отиде за нуждитъ на безимотнитъ и малоимотнитъ земеделци, които живятъ наоколо, като държавата щ'ше да го откупи съ 50% отъ неговата цена? Това за мене не е ясно отъ доклада на комисията. Т'зи въпроси сж отъ значение, за да можемъ ние наистина да се съгласимъ да дадемъ т'зи 16.000.000 л. И, г. г. народни представители, т'зи 16.000.000 л. сж основата, т' сж вложениятъ капиталъ, а вс'ки ще разбере, че следъ като се откупи този имотъ, ще трб'ва да се правятъ разходи за поддържането му, ще трб'ватъ и голъми разходи за установяването на всичкитъ т'зи опитни полета, за персоналъ. Готово ли е Народното събрание съ всичкитъ тия решения да гласува кредити, за да може да се установи таково едно стопанство, за каквото говори законопроектътъ?

Председателствуващъ А. Христовъ: Моля ви се, г. Пждаревъ. Частъ е 8.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: (Къмъ Н. Пждаревъ) Имате ли още много да говорите?

Н. Пждаревъ (д. сг): Още половинъ часъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Г. г. народни представители! Ще ви моля да се съгласите да продължимъ заседанието, докато г. Пждаревъ свърши своята речъ.

Председателствуващъ А. Христовъ: Моля, които приематъ това предложение, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Продължете, г. Пждаревъ.

Н. Пждаревъ (д. сг): Г. г. народни представители! Когато ще трб'ва да се установява едно таково стопанство, първиятъ въпросъ, който ще реши Народното събрание, е създаването и обмислянето на този институтъ, разм'ритъ му, въ що ще се състои той, кои отъ т'зи 4 отрасли, за които се говори въ законопроекта на правителството и въ доклада на комисията, ще бждатъ развити, всички ли ще бждатъ развити, въ какъвъ разм'ръ и защо. И веднъжъ създадена службата, създаденъ институтътъ, тогава, съобразно съ нуждитъ му, ще се търси имотъ, за откупването на който ще трб'ва да се създадатъ ср'дства.

Ето защо, г. г. народни представители, когато е въпросъ да се признае нуждата на държавата отъ установяването на т'зи опитни полета или институти, за които се говори въ законопроекта, необходимо е предварително Народното събрание да реши т'хното създаване и тогава вече да се търсятъ имотитъ, които ще трб'ва да бждатъ използвани.

И по този въпросъ, г. г. народни представители, право се забелязва тукъ: когато наблизно имаме опитното поле въ Чирпанъ, когато имаме Садовското училище, когато имаме училище при Татаръ-Пазарджикъ, когато въ всички т'зи м'стности около този чифликъ има имоти, които могатъ да послужатъ за опитни полета на държавата, може ли тя сега да създава нови свои стопанства? Създаването на едно държавно стопанство може да се оправдае само тогава, когато ние признаемъ неговата необходимостъ, само тогава, когато ние признаемъ неговата необходимостъ, само тогава, когато се признае, се съществува-

читѣ сега държавни стопанства не сѣ въ състояние да изпълняват онѣзи служби, за които се създават нови стопанства. Ако нѣма убедителни доказателства за това, че наистина е нужно да се създадат нови институти, азъ смѣтамъ, че ние не можемъ да откупимъ този имотъ.

Г. г. народни представители! Азъ оставамъ настрана всички други психологически съображения, за да не се откупи този имотъ. Азъ мисля, че по въпроси като този, който не ангажира политика на правителството, който не ангажира, ако щете, политика на г. министра, а е единъ инцидентенъ въпросъ, . . .

Д. Каранешевъ (д): Защо тогава не го оттегли?

Н. Пждаревъ (д. ср): . . . Парламентътъ не може да създава настроения, които могатъ да прѣчатъ на голѣмитѣ задачи, които има да изпълнява и днешното управление, и днешниятъ Парламентъ. Ако въ очитѣ на мнозина днешното правителство вече е завършило своята работа и ще трѣбва да отстъпи на друго, ако въ очитѣ на мнозина днешната Камара вече е изиграла ролята си и ще трѣбва да бѣде замѣнена съ друга, азъ смѣтамъ, че днешното управление и днешната Камара иматъ още да постигатъ много голѣми задачи и не бива съ дребни въпроси ние да спъваме тѣхната голѣма роля, която тѣ иматъ да играятъ. Азъ не смѣтамъ, г. г. народни представители, че психологически въпросътъ е отъ малко значение, когато ние ще вземемъ едно или друго решение по този законопроектъ. Ние не бива да създаваме настроение противъ управлението, а още по-малко противъ Камарата съ законопроекти като този, нуждата отъ който не можемъ да посочимъ на българското общество. Може 10—15—20—50 души избраници да виждатъ тая нужда, но ние, които управляваме по довѣрие на българското гражданство, когато не сме въ състояние да вѣлпимъ въ главата на българското гражданство, че заслужава да се дадатъ 16.000.000 л. за стопанството на Балтовъ, азъ мисля, че не можемъ да създаваме по единъ такъвъ лекъ начинъ орѣжие противъ Парламента. Г. г. народни представители! Азъ смѣтамъ, че е крайно време много да се замислимъ за голѣмата роля, която ще има да играе още нашиятъ Парламентъ, и да бдимъ за престижа му, за да се пресѣкатъ всѣкакви опити да се вѣлпява въ главата на българското гражданство, че Парламентътъ вече е една игра, която не дава нищо сериозно за нашата страна, за нашия народъ. Не бива върху Парламента да пада и сѣнка отъ подозрение, че той е въ състояние да прокарва лични, частни интереси, защото сѣ съумѣли да въздействуватъ върху него този или онзи. Не е тукъ въпросъ, г. г. народни представители, за страхъ отъ улицата. Въ тая Камара има много народни представители, които въ дни много тежки, когато тѣхната личностъ е била много застрашена, сѣ били все пакъ доста смѣли да заявятъ своето разбиране и да прокарватъ своитѣ политически идеи. Не е въпросъ за страхъ отъ улицата, а е въпросъ за зачитане на това обществено мнение, безъ което ние не можемъ съ достоинство да стоимъ на тия мѣста и да контролираме и нагаждаме управлението на тая страна. Може би, лека-полека ние сами работимъ да изгубимъ нашия престижъ на народни представители, да загубимъ нашия престижъ на едни здрави управници въ тая страна. Ние не трѣбва да допускаме противъ насъ да се отправятъ такива упръци, каквито днесъ се отправиха, върху насъ да се хвърлятъ такива подозрения, каквито днесъ се хвърлиха. Най-сетне, г. г. народни представители, ние нищо не можемъ да отговоримъ на тоя сериозенъ упръкъ, който би ни се направилъ: ако Народното събрание знае, че днесъ по-голѣмата частъ отъ нашето население не може да се изхранва; ако то знае, че днесъ хората гладуватъ въ нашитѣ села, и не само въ селата, ами и въ градоветѣ еснафитѣ гладуватъ и не могатъ да се изхранятъ; . . .

Д. Каранешевъ (д): Да, това е вѣрно.

Н. Пждаревъ (д. ср): . . . ако то знае, че всѣка стопинка въ тая страна се събира съ голѣма мъжа; ако то знае, че и най-добритѣ данѣкоплатци въ България сѣ принудени да взематъ пари въ заемъ, за да си платятъ данѣцитѣ, . . .

Б. Ецовъ (д): Имотитѣ си продаватъ.

Н. Пждаревъ (д. ср): . . . защо въ такъвъ единъ моментъ то ангажира държавния бюджетъ съ 16—20 милиона лева? Съ какво ще оправдае то тоя свой актъ

предъ българскитѣ избиратели, предъ българското гражданство? Съ нѣкоя голѣма нужда на държавата ли? (Нѣкои отъ лѣвицата ржкоплѣскаха) Не, не можете да убедите никого.

И ако най-сетне една голѣма нужда на държавата налага да се стори това, защо се купува толкова скѣпо? Ако 10 декара продадени отдѣлно, струватъ 40 хиляди лева, кого ще убедите, че всичкитѣ 3.600, като ги продадете, ще получите по 4 хиляди лева за декаръ? Това ли ще е пазарната стойностъ на тоя имотъ? Обявете тоя имотъ на публична продажъ, съберете отъ всѣкъде купувачитѣ и ще видите, че нѣма да получите 16.000.000 л.

К. Маноловъ (зан): И 10.000.000 нѣма да се получатъ.

Н. Пждаревъ (д. ср): Защо се даватъ тия пари? За да се запази интересътъ на българския данѣкоплатецъ ли, за да се запази интересътъ на българската държава ли, или пъкъ се даватъ затова, защото трѣбва да се помогне на единъ човѣкъ, който се намира въ нещастие? Ако приемамъ, че ние желаемъ да дадемъ тия 16.000.000 л. на единъ добъръ български гражданинъ, който заслужава напълно нашата подкрепа, добре, но ние не можемъ да го подпомогнемъ по такъвъ начинъ.

Г. г. народни представители! Може би моятъ личенъ интересъ ми налагаше да мълча по този законопроектъ, но азъ счетохъ за свой дългъ да кажа защо не мога да гласувамъ за тоя законопроектъ. Азъ смѣтамъ, че всѣки народенъ представителъ само тогава ще изпълни своя дългъ, когато се ръководи отъ разбиранията на своитѣ избиратели, и когато вдига рѣка, да е убеденъ, че и неговитѣ избиратели, които стоятъ задъ него, биха вдигнали рѣка за тоя законопроектъ, за който той вдига. (Ржкоплѣскания отъ лѣвицата)

Председателствуващъ А. Христовъ: Г-да! Дневниятъ редъ за утрешното заседание ще бѣде:

1. Първо четене законопроекта за разрешаване на Ямболската община да сключи заемъ.

2. Второ четене законопроекта за институтъ за научни изследвания „Царъ Борисъ III“.

Одобряване предложенията.

3. За одобрение подписания въ Ангора договоръ за неутралитетъ и пр. между България и Турция.

4. За присъединяването на България къмъ многостранния договоръ за отказване отъ война.

5. За подписанитѣ въ Вашингтонъ на 21 януарий 1929 г. договоръ за помирение и договоръ за арбитражъ между България и Съединенитѣ Американски щати.

6. За одобрение конвенцията между България и Унгария относно взаимното подпомагане на болнитѣ и пр.

7. За одобрение решенията на международната организация на труда, взети въ 8. и 9. сесии на конференцията въ Женева.

8. За ратификация на международната конвенция за защита на авторското право върху литературни и художествени произведения и пр.

9. Второ четене законопроекта за откупуване земледѣлското стопанство на Милю Балтовъ и синове и пр. (Продължение разискванията)

Първо четене законопроектитѣ:

10. За измѣнение и допълнение закона за търговията съ външни платежни срѣдства (деvisи и банкноти).

11. За отстъпване отъ държавата на нѣкои общини находящитѣ се въ землищата имъ минерални извори.

12. За измѣнение и допълнение на закона за гербовия налогъ.

13. За търговското корабоплаване.

14. За благоустройство и отчуждаване на мѣстата въ района на Варненското индустриално пристанище.

Второ четене законопроектитѣ:

15. За морското училище.

16. За облагане съ данѣкъ моторнитѣ коли.

17. За одобрение изплащането на фирмитѣ Гебрудеръ Беселъ и пр. доставенитѣ отъ тѣхъ материали за нуждитѣ на българскитѣ държавни желѣзници и пр.

18. За одобрение договора за правотношения между държавата и Българското параходно дружество — Варна.

Одобряване предложенията:

19. За приемане на служба по Главната дирекция на трудовитѣ земеделѣски стопанства руски подданици специалисти земеделѣри и пр.

20. За разрешаване на Министерството на земеделѣлието и държавнитѣ имоти да задържи и приеме на служба чужди подданици лесовѣди и пр.

21. За приемане на държавна служба чужди подданици по Министерството на търговията, промишлеността и труда.

Първо четене законопроектитѣ:

22. За признаване права на индустриална концесия за производство на памучни прежди на акционерно дружество „Текстиль“ — Варна.

23. За допълнение чл. 1 ал. 1 отъ закона за адвокатитѣ.

24. За освобождаване отъ мито и пр. вносимитѣ отъ фирмитѣ Кремаковъ и Матеевъ въ Бургазъ 20.000 присадени маслинови дрѣвчета.

25. Докладъ на прошетарната комисия.

Които приематъ тоя дневенъ редъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 20 ч. и 15 м.)

Председателъ: АЛ. Ц. ЦАНКОВЪ

Подпредседатели: { А. ХРИСТОВЪ
В. ДИМЧЕВЪ

Секретаръ: ГРУЮ ПАВЛОВЪ

Замѣстникъ-секретаръ: ХР. СИЛЯНОВЪ

Началникъ на Стенографското отдѣление: Д. АНТОНОВЪ

СЪДЪРЖАНИЕ

Стр.	Стр.
Отпуски, разрешени на народните представители: Първанъ Първановъ, Димитъръ Мангърровъ, Кузманъ Куневъ, Димитъръ Зографски, Александъръ Хитриловъ, Тодоръ Влайковъ, Минчо Мотевъ, Ангелъ Томчевъ, Александъръ Радоловъ, Димитъръ Гичевъ, Никола Стамболиевъ, Савчо Ивановъ, д-ръ Никола Чирпанлиевъ, Иванъ Колевъ, Иванъ х. Николовъ, Добри Даневъ Манасиевъ, Борисъ Божковъ, Коста Лулчевъ, Никола Търкалановъ, Вълчо Даскаловъ, Цвѣтко Цвѣтковъ, Георги Пъчевъ, Илия Бояджийски, Кънчо Кънчевъ, Кирко Цвѣтковъ Христовъ, Тома Христовъ, д-ръ Борисъ Николовъ, Христо Стояновъ, Теню Янгъзовъ, Радко Начевъ, Миринъ Шиваровъ, Добри Митевъ, Вичо Петевъ и Димитъръ Икономовъ	най-искрени поздравления на народното представителство по случай 1000-годишнината отъ златния вѣкъ на царъ Симеонъ Велики и 50-годишното сѣществуване на третото българско царство (Прочитане)
2273	2273
Писмо отъ Ефорията „Братя Евлоги и Христо Георгиеви“, съ което съобщава, че мандатътъ на избранитъ презъ XXI-то обикновено Народно събрание, I редовна сесия, за членове на ефорията народни представители С. Тасевъ и Д. Мишайковъ е изтекълъ, и моли да се избератъ на тѣхно мѣсто други. (Съобщение)	Законопроекти:
2273	1) за разрешаване на Ямболската градска община да сключи заемъ. (Съобщение)
Писмо отъ дружеството на запаснитъ офицери българи въ Берлинъ, съ което отправятъ своитъ	2) за уредбата и управлението на българскитъ държавни желѣзници и пристанища (Първо четене — продължение разискванията и приемане)
	2273
	3) за откупуване земеделското стопанство на Милю С. Балтовъ и синове, находящо се край гр. Пловдивъ, за нуждитъ на Министерството на земеделството и държавнитъ имоти (Второ четене — разискване)
	2281
	Предложение за одобрение на подписаната въ София на 21 февруарий 1929 г. конвенция за предаване между царство България и Елинската република. (Приемане)
	2281
	Дневенъ редъ за следващото заседание
	2294